

ENTENDRE QUÈ ÉS AIXÒ DE VIURE
AL CAMP I VIURE DEL CAMP P. 4-9

EL SALVADOR, EN TEMPS
DE BUKELE I DEL BITCOIN, P. 18-21

PLURALISME A
L'ESGLÉSIA CATÒLICA, P. 22-29

COMPARTIR EL PA I LA VIDA
A SAN CARLOS BORROMEIO, P. 32-35

ACCIÓ,
FE I
INSPIRACIÓ

Salillum

5€

ACO
ACCIÓ
CATÒLICA
OBRERA

16

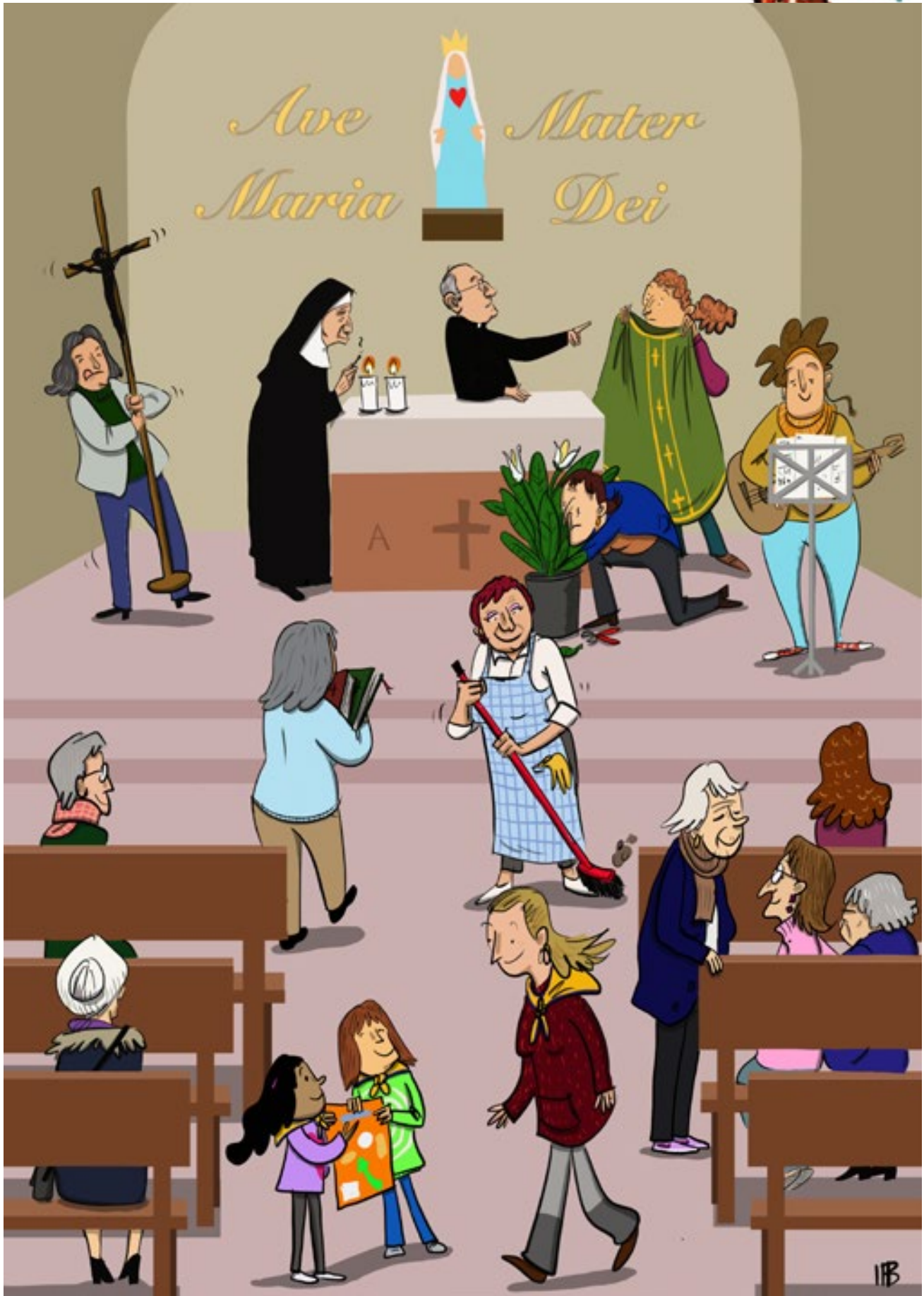
tardor-hivern2m22

**Manuel
Reyes Mate**

“LA MEMÒRIA ÉS
LA GRAN
ADVOCADA DE
LES VÍCTIMES”

Tokenisme a l'Església catòlica

N. 16

TARDOR-HIVERN 2022 / 5 €

REVISTA D'ACCIÓ,

FE I INSPIRACIÓ

Salillum és una publicació semestral d'Acció Catòlica Obrera que informa sobre temes vinculats amb l'Església de Jesús i el món del treball i que es distribueix entre la militància, simpatitzants i subscriptors. L'opinió d'ACO la trobareu a l'editorial, la resta d'opinions seran responsabilitat de les persones entrevistades o autors dels articles.

Editor: Acció Catòlica Obrera.
C/ Tapioles, 10. 08004 Barcelona.
T. 93 505 86 86. www.acocat.org.

Consell de redacció: Elvira Aliaga,
Joan Francesc Cánovas, Quim Cervera,
Ton Clapés, Quiteria Guirao,
Joan Manel Mayordomo, Joan Andreu Parra.

Consell editorial: Sonia Herrera,
Josep Pascual, Mercè Solé, Xavier Such.

Col·laboradors: Aina Argueta, Amadeu Bonet, Maria Forteza, Vanesa Freixa.

Rúbrica: Montse Santolino.

Fotografia portada: CSIC.

Fotografia contraportada: Jordi Julià.

Il·lustració: Ignasi Flores.

Correcció lingüística: Josep Pascual.

Traducció: Helena Antó, Ignasi del Blanco,
Ramon Porti, Conxi Yuste.

Disseny original: David González

Maquetació: Enric Vidal

Impressió: Cevagraf, sccl

Dipòsit legal: B1782-2015

ISSN: 2385-5762

ACCIÓ CATÒLICA OBRERA

C/ Tapioles, 10 08004 Barcelona
T 93 505 86 86 www.acocat.org

NO HA ESTAT UN CONSELL MÉS

El XII Consell de l'ACO ja és història. Les sensacions dels dos dies viscuts a Veciana encara vibren perquè entre tots vam aconseguir crear un espai de fraternitat, d'escolta, de comunió, de construir plegats, sinodalment, una manera de fer que al nostre moviment (com admestia el bisbe Sergi Gordo a l'eucaristia de la Jornada General) no és nova. Certament, quan Jesucrist i el seu Esperit ens convoquen, d'allà en pot sortir *alguna cosa nova*, encara que hi haguem arribat molt justos de forces.

És cert, ho van dir els presidents de l'ACO, ens hem posat uns objectius molt (massa) ambiciosos per a aquest Consell i això ha provocat algunes disfuncions: pocs grups han pogut treballar tots els documents plantejats, els grups de treball dels documents han hagut de discernir una quantitat ingent de propostes, s'ha hagut de diferir una part de la feina a la Trobada de Responsables del febrer, les treballadores del moviment han estat amb molta tensió... De tot això, n'hem d'aprendre: calibrar els recursos, prioritzar, tenir cura els uns dels altres.

I és que el Consell de Veciana no ha estat un més de la llista: hem pogut actualitzar el Document d'Identitat i la Carta Econòmica als nous temps que ens toca viure i ens hem marcat unes línies d'actuació per als tres anys vinents per poder aprofundir en el sentit de pertinença al moviment, en la nostra espiritualitat i en la nostra acció militant, amb una atenció preferent cap aquells que queden al marge del camí. És una autèntic sacsejada que ara ens toca pair, cadascú al seu ritme.

Aquest Consell ens ha fet sentir que l'ACO (un moviment de 69 anys que vol presentar Jesucrist a la classe treballadora) està viva, que té ganes de transformar i de ser llavor. Perquè, com encertadament va dir el nou consiliari general, Pepe Rodado, «els grans de mostassa som nosaltres mateixos. I ens hem d'enterrar per donar fruit. La nostra espiritualitat és l'encarnació, enterrant-nos i compartint amb els nostres companys». Per *enterrar-nos* s'entén ser llevat (dins la pasta), comprometre's, no caure en el desànim ni en la indiferència davant uns temps difícils, com certifica el pensador Manuel Reyes Mate a l'entrevista que li fem: «Som capaços de destruir el planeta i som incapaços d'impedir-ho».

Comptem amb els millors antidòts: Jesucrist i la comunitat. Valorem-ho.

ENTENDRE QUÈ ÉS AIXÒ DE VIURE AL CAMP I VIURE DEL CAMP

Una aproximació a les problemàtiques existents i què podem fer per revitalitzar-lo

Text i il·lustracions: Vanesa Freixa. Ramadera, activista rural i il·lustradora. Va ser directora de l'Escola de Pastors de Catalunya i del projecte Obrador Xisqueta

Viure al camp i del camp és un acte de resistència sobrehumà, però allí també hi ha nombrosos projectes preciosos que generen la possibilitat de viure conscientment, autònomament, injectant amor i orgull per l'ofici, per la terra que treballen i maximitzant el valor i el respecte pels aliments que fan. Això hauria de ser el sentiment generalitzat de la nostra pagesia. En el dia d'avui no em ve al cap una activitat que sigui tan digna i que alhora es trobi tan precaritzada.

I és que el món rural viu processos d'inacció altament destructius tant per al teixit social com per a l'econòmic. El món rural se sent abandonat, no entès i no ajudat. Un malestar que no respon a ideologies, sinó a les necessitats bàsiques no resoltes, a menysteniments i ignorància arrogant per part de qui s'asseu

a les cadires de pell blava. Però, eil, l'afectació de tot això apunta principalment a uns, al sector extensiu, a la pagesia de talla petita i mitjana, al pastoralisme, al sector lleter familiar. Mentrestant la resta, de moment, viuen encara en una abundància que comença a escalabar-se.

Al capdavant el que es defensa són els drets no només d'un col·lectiu sinó d'un territori que bastament ha estat modelat a beneplàcit d'un sistema econòmic que ha deslocalitzat les produccions i ha buscat el màxim benefici econòmic per a la majoria d'actors de la cadena alimentària, exceptuant justament qui produeix els aliments, la pagesia.

La pagesia sent que no arriba, que no té el temps per organitzar-se, per generar una nova veu

que els representi. Perquè molts cops tampoc s'entenen entre ells, perquè en lloc d'unir-se pel que signifiquen, pel que tenen en comú –que és molt– es menyspreen per les seves pràctiques, pel model que (no) han triat. Deliberadament, a través de les polítiques agràries, s'ha conduït el sector primari a l'atomització i, per tant, a debilitar-lo com a col·lectiu que són.

RADIOGRAFIA DEL CAMP: INDUSTRIALITZACIÓ INTENSIVA

L'actual sistema alimentari dels països rics es basa en una producció INTENSIVA INDUSTRIAL. Ho poso amb lletres majúscules perquè sovint, molt sovint, sembla que es passa una mica per alt. Que som una societat allunyada de la vida al camp és

més que una evidència, però el que s'evidencia amb aquest debat és el desconeixement, en general, que la població té al voltant de com es poden produir els aliments i el seu efecte en el medi i en aquest present-futur que tant ens preocupa.

Deliberadament, a través de les polítiques agràries, s'ha conduït el sector primari a l'atomització i, per tant, a debilitar-lo com a col·lectiu que són

Ara bé, com ens recorda Arnau Montserrat: "L'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) reconeix que, malgrat que l'agroindústria utilitza el 80% dels recursos, només produeix el 30% dels aliments. Un reguitzell d'estudis confirma que les camperoles, malgrat utilitzar

només el 25% de la terra cultivable del món, alimenten entre el 66% i el 75% dels seus habitants. Dades a tenir en compte el proper cop que us donin la matraca amb l'eficiència dels mercats."

D'una banda, tenim la ramaderia intensiva, majoritària al nostre país i que consisteix a tenir confinades diferents espècies animals de races productives en granges per tal de produir el màxim de carn en el mínim de temps possible, sense tenir contacte amb prats ni llum solar en la gran majoria dels casos. Són indústries alimentàries que en són propietàries o que acaben integrant moltes granges propietat d'antics pagesos -fent-los dependents- i que necessiten moltíssimes hectàrees per justificar l'abocament de purins, que a casa nostra continua sent incontrolat, i que ocasiona gravíssims problemes ambientals d'una manera molt intensa a les terres de Ponent i a la Catalunya central.

La petjada de la ramaderia intensiva en la perdurabilitat de la nostra espècie al planeta és enorme: per exemple, del 14,5% dels gasos, un 11% prové del transport vinculat a aquest model alimentari. Alhora, les condicions de vida d'aquests animals, tot i seguir normatives de benestar animal, estan molt allunyades del que és natural. De la mateixa manera, s'alimenten de pinsos que no provenen de l'agricultura ecològica, molts cops importats de fora, i medicalitzats.

Una vegada arriba el moment del sacrifici (70 milions d'animals es maten anualment a Espanya), els animals són transportats per desenes en camions cap a grans escorxadors per ser sacrificats i arribar a les nostres taules i poder menjar proteïna animal de molt baixa qualitat i en quantitats que estan molt per sobre del que necessita el nostre cos. Si aquí parléssim de →

l'agricultura intensiva, també hi hauríem d'afegir l'explotació laboral normalitzada que hi ha al darrere, i la gran quantitat de químics que són abocats en aquests productes. S'estima que el 90% de la producció mundial de carn i de peix prové de granges i piscifactories industrials.

La petjada de la ramaderia intensiva en la perdurabilitat de la nostra espècie al planeta és enorme

Hi ha una manca de polítiques públiques que acompanyin i garanteixin la terra a un nombre cada vegada més significatiu de persones que, fora del marc familiar, volen accedir a l'ofici

aplicant aquest altre model d'economia circular i incidència positiva en l'entorn rural. I quin és el resultat de tot això en el nostre entorn immediat? Una homogeneïtzació del paisatge i un increment de la massa forestal, de la qual –en general– no es fa cap gestió i, per tant, acaba sent un polvorí per a futurs grans incendis forestals (com hem vist, malauradament, aquest estiu passat). Si no actuem en aquesta direcció, el que canviarà dràsticament serà el paisatge de Catalunya, com ja passa en altres llocs del món. I potser tenint en compte això podem entendre millor que triar un model alimentari o un altre té una incidència cabdal i, sobretot, que fer polítiques que garanteixin l'accés a la terra és un pilar fonamental.

FALSOS DEBATS

Mesos enrere vam presenciar un dels molts debats –manipulats– polítics amb el ministre Garzón de protagonista. El seu relat, que clama per una ramaderia extensiva, localitzada i redistribuïda en renda i en terres –un escenari de justícia social–, és atacat, sense defensa, davant del relat de la dreta. Un relat en el qual, per salvar la SEVA cadira i la de les grans empreses acaparadores de terra, manipulen els treballadors de les macrogranges, els veïns i les veïnes dels pobles i les altres empreses de la zona de Castella, per fer-los creure que l'esquerra els vol treure el treball i *el pan* (perquè ningú no creu en la ramaderia extensiva ni en el pastoralisme, perquè l'han deixat enfonsar aquests mateixos partits i aquestes mateixes empreses). Són tals el desconeixement i la manipulació que permetem (la gent dels pobles permet i es fa seu aquest relat promogut per alcaldes, empresaris i altres polítics) que, al damunt, ens fan creure que les macrogranges són el símbol de progrés de l'Espanya buidada. Quina poca vergonya.

Vivim una era en què l'opció alimentària ha passat de ser simplement una qüestió de salut a ser una qüestió de consciència política, i la carn aquí hi té un paper destacat, dictaminant socialment qui sembla que fa el bé i qui no, qui és més conscient, sensible i humà i qui no. Això desperta uns debats molt crispats i polaritzats en què no es dona l'opció a un espai intermedi. Perdem l'oportunitat d'anar al fons de la magnitud de la tragèdia, que al final és parlar d'un model econòmic, d'un model de

societat, i veure quins punts tenim en comú per a assolir, al cap i a la fi, el que ens preocupa a la majoria: permetre que el planeta ens pugui continuar acollint.

Triar un model alimentari o un altre té una incidència cabdal i fer polítiques que garanteixin l'accés a la terra és un pilar fonamental

Quan parlem de model alimentari i de política, estem parlant que un país decideixi si tria produir els seus aliments d'una manera intensiva, industrialitzada, deslocalitzada i sense justícia social en el mercat global, o bé produir uns aliments d'una manera extensiva, de proximitat, a través d'una pagesia familiar i en ecològic, que fa una venda directa a través de mercats locals i que és pagada a un preu just, sense explotacions de cap tipus. Del que hauria d'estar parlant la política, a banda del model alimentari, és de garantir la nostra sobirania alimentària, protegint la terra de l'acaparament de les grans empreses que volen monopolitzar la producció del futur.

CONFONDRE VALOR I PREU

Mengem més del que ens convé, explotant una bona part del planeta i, a sobre, malbaratant quantitats ingents de menjar. Un dels resultats nocius d'aquesta política és que no donem valor al que mengem, perquè, de fet, la

majoria de les vegades engolim. I és que ho engolim tot. Entre el 73% –la franja de més edat– i el 91% –la franja més jove– dels productes que consumim els adquirim en supermercats i hípers convencionals, que no tenen una política de consum de proximitat. A aquests gegants alimentaris que volen treure el màxim benefici al cost més baix, hi haurem de sumar en breu la bèstia de les bèsties que ho escombra tot: Amazon, que entra ja en la distribució d'aliments.

Aquesta evolució ha portat a l'inici d'una involució. Hem oblidat que els aliments es collien en la temporada que tocava, que no es podia menjar de tot quan un

ho volgués, que tot el que es collia s'aprofitava a casa perquè durés i que es feia sense tirar cap fertilitzant químic a la terra, ja que s'adobava. Això passava quan la gent estava vinculada al camp i es feia una part del seu menjar. Ara les coses són diferents. Depenem de tercers per poder accedir a qualsevol aliment. Això respon a un model que ha optat per intensificar l'activitat agrària i ramadera i oferir-nos productes d'una qualitat dubtosa a baix preu. →

Ens hem acostumat a veure camions per les autovies carregats d'animals, principalment porcs i aviram. Sense saber que això és fruit d'un model intensiu que produeix carn barata, criada en granges tancades, menjant pinso continuadament i en condicions indesitjables. Aquestes són les condicions de vida del menjar que ens fem a la boca.

Cal tenir clar que la prioritat és garantir uns aliments de qualitat per a tothom. I això vol dir canviar el nostre ordre de prioritats i de despeses i entendre que potser haurem d'erradicar allò superflu de les compres habituals i dedicar temps, diners i esforços a garantir-nos un bon menjar tant a casa com als menjadors col·lectius (escoles, hospitals) o als restaurants.

Qui vol tenir una alimentació més conscient —que sembla estar a l'abast d'uns quants— ha de tenir voluntat d'informar-se i pensar alhora en la salut i en el medi ambient. L'ambiental no vol dir només reciclar i menjar eco —que pot ser eco, però produït industrialment o d'origen transatlàntic—, sinó que ambiental vol dir també garantir un medi rural viu i compaginar la petjada ecològica amb la pràctica diària de consum, de transport i d'oci. El que caldria és que ens preocupéssim més de l'origen dels aliments, de menjar productes de temporada, de saber com es produeixen i si ajuden a revitalitzar el medi rural.

Del que hauria d'estar parlant la política, a banda del model alimentari, és de garantir la nostra sobirania alimentària

Tanmateix, no és fàcil accedir a aquest tipus d'aliments; voler alimentar-se dins d'un model conscient resulta una cursa d'obstacles. Avui dia, si vols comprar producte local i de base agroecològica, has de formar part d'una cooperativa de consum o d'un supermercat cooperatiu. Els efectes de les nostres accions són importantíssims: si compro de proximitat, afavoriré que la pagesia propera tingui un canal de venda just, i mantingui el seu negoci més enllà de la resistència. Si consumeixo de proximitat, aniran ampliant les zones agràries, diversificades, fixant el carboni i ajudant a generar menys emissions de CO2 a l'atmosfera.

TRANSICIÓ PER EVITAR EL COL·LAPSE

El març passat la Unió de Pagesos va iniciar la campanya “La pagesia diu prou”, molt centrada en la gran distribució, on es reivindiquen

Caldria que ens preocupéssim més de l'origen dels aliments, de menjar productes de temporada, de saber com es produeixen i si ajuden a revitalitzar el medi rural

una amalgama de temes que principalment toquen als baixíssims preus en origen, als sobrecostos de producció, a la competència de les importacions, als danys de la fauna salvatge i a l'excessiva burocratització. Tot i estar-hi molt d'acord perquè són temes ja recurrents i mai resolts, justament per això cal fer un pas més enllà. S'ha de canviar la manera d'actuar com s'ha fet fins ara, perquè clarament veiem que no té resultats.

El món rural ja es troba en la deriva del col·lapse, igual com ho estan fent la resta de sectors econòmics a escala planetària. Hauríem d'estar tots, massivament, al carrer per reclamar unes condicions dignes per a la nostra pagesia (que hauria de ser la que ens alimenta i no la que ve de lluny i també se l'explota), per garantir la sobirania alimentària del nostre país, per proporcionar les condicions necessàries perquè tota la població tingui aliments de qualitat –no tòxics i de proximitat.

Hauríem d'estar plantejant gradualment la transició agrària cap a models menys dependents dels combustibles fòssils i de les importacions de matèries primeres. Hauríem d'establir els antics cupos del consum del gasoil, i no és cap exageració, prioritzant el seu ús per a la producció alimentària i el transport de béns bàsics. Ens hem de preparar vulguem o no, ens ho creguem o no, cap a un nou paradigma en què la capacitat energètica mundial disminuirà entre un 30% i un 40% de l'actual i pel que sembla, per sempre més.

No entenc com no s'està parlant de protegir la terra agrària de l'acaparament, de parilitzar la contaminació dels aquífers per garantir-nos l'accés a l'aigua que ja escasseja; de preveure com ho farem per entrar noves i nous pagesos al camp perquè tinguem el menjar garantit. De protegir tota la terra agrària al voltant de les ciutats. No puc entendre com no s'està formant la pagesia actual per com haurà d'enfrontar-se al canvi de temperatura i condicions climàtiques per a continuar amb el seu treball i continuem entestats a fer cursos perquè s'actualitzin tecnològicament, siguin més competitiu o trobin el cultiu-panacea que sigui el nou pelotazo agrari.

Em costa entendre com no ens estem unint societat civil i pagesia, rural i urbana, organitzacions de tot tipus per promoure vagues indefinides, accions contundents per fer canviar aquesta realitat, generar discurs, alternatives, accions que virin cap a efectuar aquesta transició inevitable i d'aquesta manera reforçar la falta de temps per a les reivindicacions tan necessàries a què no es poden dedicar les persones pageses que estan al camp. ¿Per què no estem conjuntament construint aquesta nova realitat, proporcionant-nos les nostres pròpies eines i solucions per fer els territoris, a escala local, més resistents i així afavorir un canvi de model territorial? No puc entendre com no s'està fent un treball en comú amb un cos important de tècnics, d'ajuntaments, científics, de mitjans crítics i d'activistes amb la pagesia existent per construir aquesta nova realitat, aquest nou futur nostre. Tenim tota la força. ■

COMUNITATS ANTIRACISTES, CONTRA L'EXCLUSIÓ FASTIGOSA I CRIMINAL

“Era foraster, i em va acollir”. L'hospitalitat cap a les persones migrants és una constant als textos bíblics, però ha estat el papa Francesc, un no europeu, el que ha donat a la migració una rellevància especial. El 2018 es va ocupar personalment de la secció del Dicasteri que havia creat per atendre persones migrants i refugiades, i a l'última Jornada de les Migracions va recordar que el projecte de Déu “situa al centre els habitants de les perifèries existencials” i que en aquestes hi ha molts “migrants i refugiats, desplaçats i víctimes del tràfic de persones”. Al mes d'octubre, durant la canonització de Giovanni Battista Scalabrini, fundador de dues congregacions dedicades a les persones migrants, va ser molt més contundent en manifestar que l'exclusió dels migrants era fastigosa (repugnant, segons algunes traduccions), criminal i pecaminosa.

LES PERIFÈRIES EXISTENCIALS

Les perifèries existencials, sovint invisibles, es van manifestar en tota la seva cruessa durant la pandèmia, moment en què a molts pobles i ciutats es va fer evident fins a quin punt malviu la població migrada, i com l'economia submergida i la manca d'accés al padró i als serveis d'atenció social bàsics van

deixar moltes famílies al límit de la subsistència. Llavors Càritas Barcelona va fer un informe en què denunciava que el 51% dels migrants extracomunitaris de la diòcesi estaven en situació d'exclusió social. I si la pandèmia els va afectar especialment, la postpandèmia no ha millorat la seva situació. Catalunya té els percentatges més alts de població en exclusió social de tot l'Estat (un 29%, per sobre de la mitjana del 23%), i Càritas calcula que la prevalença de l'exclusió entre les persones de nacionalitat estrangera multiplica per 2,5 la de les persones de nacionalitat espanyola.

Les perifèries existencials, sovint invisibles, es van manifestar en tota la seva cruessa durant la pandèmia

La irregularitat administrativa és en bona mesura l'origen de tots els problemes i per això una de les millors notícies de l'any és que la plataforma Esenciales, que promou una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) perquè es debati al Congrés un nou procés de regularització, hagi aconseguit les 500.000 signatures que necessitava (590.896 aconseguides, 285.379

enviades i verificades). Va ser vergonyós, però, que durant el procés es descobrís la intenció del govern espanyol de modificar el Reglament de la Llei d'estrangeria per obrir una via de regularització, però només per contractar personal per a uns sectors laborals molt concrets. Fins i tot els grans sindicats, que han estat lents a adonar-se de la seva responsabilitat en aquest tema, van criticar la iniciativa per unilateral i classista.

El treball barat i flexible de les persones migrants està al cor del model de creixement econòmic intensiu, basat en sectors de baixa productivitat

També ha estat Càritas qui ens ha explicat que el treball barat i flexible de les persones migrants està al cor del model de creixement econòmic intensiu, basat en sectors de baixa productivitat. Si el transport, la construcció, l'agricultura o l'hostaleria no troben gent en un país amb la major taxa d'atur de la zona euro és perquè els seus sous de misèria no permeten viure amb dignitat. Darrere aquest canvi legislatiu no hi ha, doncs, cap voluntat de treure de l'exclusió i la pobresa milers de persones, sinó

El 21 de desembre s'han entregat al Congrés dels Diputats les més de 500.000 signatures validades que recolzen la ILP per regularitzar els migrants que viuen a Espanya. Foto: Esenciales.

esenciales*

* Nuestros derechos.
Nuestros obligaciones.
Tu firma para lograrlo.

de perpetuar un sistema que se sosté sobre la mà d'obra barata, el fonament mateix del capitalisme des de l'època de les colònies.

Si el transport, la construcció, l'agricultura o l'hostaleria no troben gent en un país amb la major taxa d'atur de la zona euro és perquè els seus sous de misèria no permeten viure amb dignitat

UNA EGLÈSIA NO NOMÉS DIVERSA SINÓ ANTIRACISTA

“És amb ells que Déu vol edificar el seu Regne, perquè sense ells no seria el Regne que Déu vol”. El Papa vol i espera un Regne divers i no és difícil imaginar-ho quan de fet, les parròquies i les comunitats de base han estat, probablement, els espais més amables i acollidors de molts barris. Que avui són ja diverses és un fet apreciable a la porta de qualsevol església després dels serveis religiosos. Al setembre, el responsable de la Pastoral de Migracions de la Conferència

Episcopal Espanyola demanava, però, més espai i visibilitat per a les persones migrants, que no fossin només objecte d'ajuda humanitària i acollida, sinó “subjectes actius i protagonistes en tots els àmbits pastorals”.

Lluitar contra la fastigosa i criminal exclusió de les persones migrants és el que han fet tantes comunitats que han recollit activament signatures per a la regularització, i el que es fa a tantes celebracions que fan pedagogia contra el racisme. Gestos imprescindibles per contrarestar els discursos d'odi des de la base, sobretot tenint en compte que quan el Papa ha demanat

expressament acollir migrants, la ultradreta espanyola li ha contestat, també a ell, que se'ls emportés a casa seva, al Vaticà. Cal recordar, finalment, que a l'encíclica *Fratelli tutti* demanava explícitament un magisteri antiracista: “Encara n'hi ha que semblen sentir-se encoratjats o almenys autoritzats per la seva fe per sostenir diverses formes de nacionalismes tancats i violents, actituds xenòfobes, menyspreus i fins i tot maltractaments cap als que són diferents. La fe, amb l'humanisme que conté, ha de mantenir viu un sentit crític davant d'aquestes tendències, i ajudar a reaccionar ràpidament quan comencen a insinuar-se”. ■

Montse Santolino, periodista especialitzada en comunicació per al canvi social i responsable de comunicació de Lafede.cat

MANUEL REYES MATE, PENSADOR

Per Quim Cervera i Joan Andreu Parra
Fotos: CSIC i Cristianisme i Justícia.

Costa d'imaginar els grans pensadors com a avis o atrafegats en allò quotidià i domèstic. La veritat és que abans d'atendre'ns per telèfon, escoltem (involuntàriament) una conversa deliciosa entre Manuel Reyes Mate Rupérez (Valladolid, 1942) i la seva néta. Setanta minuts al telèfon amb aquest professor *ad honorem* de recerca del CSIC a l'Institut de Filosofia donen molt de si i aquí en deixem constància.

EL DEURE DE MEMÒRIA ENS EXIGEIX QÜESTIONAR LA IDEA DE PROGRÉS SOBRE LA QUAL ESTÀ CONSTRUÏDA LA POLÍTICA MODERNA

El 21 d'octubre passat va entrar en vigor la Llei de Memòria Democràtica (LMD). Aquest deure de memòria, com l'estan afrontant les administracions i els ciutadans?

La LMD és una llei benvinguda, ja que la llei anterior de Zapatero (2007) tenia moltes llacunes: deixava a la responsabilitat dels familiars tot el procés d'exhumació de cadàvers i no es va atrevir a desqualificar els tribunals franquistes. Aquesta nova llei té molts aspectes positius respecte a la reparació de les víctimes (declara immorals i il·legals aquells judicis i sentències) i respecte a la persecució dels culpables, però és una llei fallida en el fons, ja que hi falta el que és fonamental. D'entrada, s'equivoca amb el títol: l'adjectiu *democràtica* vol dir que

només afecta les víctimes que eren demòcrates? La *víctima* és un subjecte innocent a qui s'aplica una violència immerescuda, per això és tan víctima un bon mestre socialista assassinat pel franquisme, com la monja de clausura assassinada després del cop d'estat per uns malfactors anarquistes. En la figura de la víctima, la ideologia de la víctima i del victimari no hi juguen cap paper. El que importa és que és innocent. Per això dubto que el títol de "democràtica" sigui adequat. D'altra banda, aquesta llei com l'anterior se centra en la justícia, que és un moment substancial de la memòria, per això em pregunto si no caldria anomenar-la "Llei de justícia històrica". Però hi falta alguna cosa per ser una llei de "memòria" i no només de "justícia"

històrica. La justícia, repeteixo, és un moment de la memòria, però la memòria és molt més, és *mai més*. L'objectiu últim de la memòria és crear les condicions perquè el passat no es repeteixi. En aquest cas, la llei hauria de tenir en compte altres dimensions absents com les del perdó, el dol, el penediment, la reconciliació...

David Fernández observa que «hi ha una història que va per dalt (la de la dominació) i una història que va per baix (la de l'esperança)» . Per a vostè què és l'esperança?

L'esperança, diu Walter Benjamin, ens és donada gràcies als desesperats. El desesperat és algú que viu la injustícia i s'hi rebel·la en contra; és el crít de qui viu l'absurd i no renuncia al sentit, perquè exigeix el dret a ser feliç que les circumstàncies li neguen. No és →

algú que es resigna a la seva sort i es deixa anar. Això és l'esperança, el que hi ha sota la rebel·lia del desesperat.

«L'objectiu últim de la memòria és crear les condicions perquè el passat no es repeteixi»

Segons Benjamin, el progrés, com a motor d'Occident, «porta a la catàstrofe». Quin hauria de ser aquest motor vital?

Aquest deure de memòria que exigeix repensar totes les peces de la història (política, ètica, dret, religió, estètica...), a partir de l'experiència de la barbàrie, ens obre a un futur diferent, en què la barbàrie no es repeteixi. Si aquest esquema l'apliquem a la política, caldria qüestionar l'eix de la política que va portar al desastre, és a dir, el progrés. La substància de la política és el progrés. Això era abans d'Auschwitz i ho continua sent avui. El deure de memòria ens hauria d'exigir de plantejar la política d'una altra manera, qüestionant precisament la idea de progrés sobre la qual està construïda la política moderna. Benjamin explica perquè el progrés porta a la catàstrofe. Diu que «progrés i feixisme coincideixen». Normalment identifiquem feixisme amb alguna cosa antiga, anacrònica, *demodé* i una mica bestial, però ens equivoquem ja que el feixisme és una expressió de la modernitat; una cosa, doncs, molt del nostre temps que casa bé amb el progrés. I això és molt perillós. En què coincideixen progrés i feixisme? En la naturalitat amb què, per aconseguir metes, l'un i l'altre sacrifiquen el que calgui, en vides

o món, per aconseguir l'objectiu. Segons un informe de l'ONU de fa uns anys, el preu que ha de pagar la humanitat per satisfer les mesures econòmiques que prenen els grans organismes financers del món suposa el sacrifici d'uns setze milions de víctimes cada any. Així entenem per què feixisme i progrés coincideixen. Ara veiem com el canvi climàtic, conseqüència de la nostra idea de progrés, està amenaçant el planeta. Si diem que el canvi climàtic és un efecte d'estratègies feixistes, ens diran que exagerem; si diem que és l'efecte d'una estratègia de progrés, ho acceptem, però quina és la diferència?

«Esperança és el que hi ha sota la rebel·lia del desesperat»

Estem en un context de retorn de governs autocràtics. Què sosté aquests règims? Per què l'estat de dret i la democràcia són tan fràgils?

Una onada d'autoritarisme recorre el món de la mà del neoliberalisme econòmic. La Xina ha trobat la fórmula perfecta: absolut control polític i capitalisme salvatge. Una organització de l'economia que té per únic objectiu el benefici més gran. Aquesta fórmula és tan competitiva que tempta les democràcies occidentals: per què no autoritarisme en política i millora de la competitivitat econòmica? L'extrema dreta no és un producte marginal perquè és vista com una condició eficaç per a la competitivitat econòmica, per això té tanta complicitat a l'òrbita del poder. Perquè l'autoritarisme prosperi políticament recorre a tòpics que enlluernen els sectors

més desprotegits socialment: que si els emigrants s'aprofiten dels nostres recursos, que si Europa ens roba... Però l'autoritarisme no pensa en els pobres per protegir-los sinó perquè ells, el poble, el legitimin a ell, una força anònima que serveix a pocs.

Hi ha una generalització de la indiferència entre la ciutadania?

És veritat que l'autonomia de la lògica econòmica fa que cada cop tinguin menys importància les decisions polítiques, perquè allò que d'alguna manera la gent espera és que la política millori les seves condicions econòmiques. Importa més el pa que la llibertat, sent així que tots dos són necessaris. No es valoren altres aspectes de la vida ciutadana com ara la convivència, la bona educació, la solidaritat. Aquest tipus de polítiques, tan plenes de nacionalisme ranci i de materialisme de curt abast, troben suport en els sectors més populars que són també els més fràgils, sense adonar-se que els primers sacrificats seran ells, els més pobres, perquè amb impostos més baixos o sense solidaritat no hi haurà manera de sostenir les polítiques socials de què ells són els primers beneficiats. De tant en tant apareixen explosions de protesta a sectors que descobreixen que amb aquesta lògica neoliberal no tenen futur ni present. Això explica fenòmens com el 15M. També veiem reaccions de signe contrari: a Itàlia molts exvotants comunistes han votat extrema dreta perquè davant del deteriorament de la seva situació s'apunten al discurs nacionalista i xenòfob que "Itàlia és per als italians". És evident que els partits

d'esquerra i els sindicats de classe abans han desatès molts d'aquests sectors socials.

«Importa més el pa que la llibertat, sent així que tots dos són necessaris»

En aquesta mateixa línia, en l'àmbit de la fe, també creixen els fonamentalismes.

Són conseqüències del mateix fenomen. Davant la inseguretad d'un món que se sent amenaçat, es produeix com a mesura defensiva aquest replegament sobre ells mateixos, sobre veritats inamovibles que prediquen certesa. Els nacionalismes, tribalismes o fonamentalismes no són solucions als problemes del nostre temps. Problemes globals requereixen respostes universals. És veritat que en les religions els fonamentalismes han estat una temptació constant, però se'ls combatia oposant-los l'esperit fundacional que és, com en el cas del cristianisme, clarament universalista. Les religions tenen un gran problema perquè si prospera aquest moviment endogàmic corre risc de desaparició l'autèntic esperit fundacional. ¿Com s'ha prestat sistemàticament el cristianisme, que porta en el seu ADN l'esperit de la universalitat, a totes les estratègies nacionalistes i endogàmiques? És una pregunta que no m'he pogut respondre encara que abunden les explicacions històriques. Em sembla molt interessant la figura del papa Francesc que ha redescobert la dimensió fraterna, universalista, compassiva del cristianisme, però que es troba tan sol dins la seva Església. Aquesta situació em recorda la

de Gorbaxov quan va proposar la *perestroika*. Es va quedar sol i va acabar destruït per la pròpia *nomenklatura* soviètica, que ha evolucionat, com en el cas de Rússia, amb la naturalitat més gran cap al neoliberalisme i el nacionalisme.

Vostè diu que «vivim temps difícils: som capaços de destruir el planeta i som incapaçs d'impedir-ho». Estem en canvi d'etapa? Anem cap al col·lapse?

Caminem acceleradament cap a la catàstrofe, sense que siguem capaços de reaccionar adequadament. La tesi del canvi climàtic és, des del punt de vista científic, indiscutible, com indiscutibles són les conseqüències catastròfiques que se'n deriven. Però aquesta preocupació amb prou feines troba espai a les agendes polítiques. Els diaris continuen obrint amb notícies que tenen a veure amb el creixement de les economies. El que realment preocupa és que cresquem menys i el que aterreix és que decresquem. Això em sembla kafkià: som conscients del mal i, no obstant, no movem un dit per impedir-lo. Per què no reaccionem? Avui seguim prenent les mateixes mesures que fa trenta anys o, en el millor dels casos, plantequem un creixement sostenible, quan cal anar clarament a un decreixement, cosa que suposaria assumir uns estils de vida més austers i sobris, amb un consum d'energia i recursos infinitament menor. Crec que ens costa tant reaccionar perquè això suposaria prendre mesures que van en contra dels nostres valors suprems. Res no valorem tant, en efecte, com el progrés, per això no estem disposats a sacrificar-lo. El que ens fa més mal són els valors →

«Els nacionalismes, tribalismes o fonamentalismes no són solucions als problemes del nostre temps. Problemes globals requereixen respostes universals»

que venerem. La humanitat pot acabar morint com al *Titanic*, al so del violí. Som incapaços de veure en el progrés el feixisme. És l'assignatura pendent del nostre temps.

«El papa Francesc ha redescobert la dimensió fraterna, universalista, compassiva del cristianisme, però es troba sol dins de la seva Església»

Vostè destaca que a Albert Camus li preocupava el patiment de l'innocent en contrast amb Jean-Paul Sartre, a qui preocupava el patiment del col·lectiu obrer. Per què es decanta vostè?

Per la posició de Camus. Ell i no Sartre és el nostre contemporani. Va entendre perfectament que qualsevol plantejament revolucionari que estigui disposat a admetre el sacrifici d'un sol innocent en profit del benestar de la majoria (que era

el plantejament del comunisme que defensava Sartre), està obrint la porta a la barbàrie, com va passar a la Unió Soviètica amb l'estalinisme. La lògica moral de Camus és la bona. La prova és que aquest Sartre ara té pocs seguidors.

Avui cal prendre's seriosament Camus, és a dir, la idea que la política no està tant per salvar la humanitat com per impedir o reduir el patiment de la gent. Són dos enfocaments diferents. Si l'objectiu és fer feliç la gent, aleshores es despleguen polítiques grandiloqüents que al final beneficien els feliços, mentre que, si l'objectiu és lluitar contra el patiment dels més febles, centrarem els esforços i els recursos en la capa social dels ofesos, dels desheretats, del *lumpen* (que significa 'drapot, parrac'). Si hom estudia les partides dels pressupostos generals d'un país, observa que les grans partides van destinades a millorar la situació dels que ja estan bé, mentre que les partides per combatre la

misèria o la injustícia són partides de beneficència. Uns pressupostos construïts amb la lògica de Camus haurien de fer al revés.

«Ens costa tant reaccionar perquè això suposaria prendre mesures que van en contra dels nostres valors supremes i res valorem tant com el progrés»

Quines actituds i activitats proposaria per als cristians i cristianes que es mouen en les capes populars i treballadores?

La política no genera valors. Aquests sorgeixen a la societat gràcies a tradicions determinades, humanistes o religioses com el cristianisme. La política recicla determinats valors en principis polítics. La fraternitat és un concepte cristià que Robespierre eleva a principi polític per donar a entendre que la igualtat i llibertat,

«La política no està tant per salvar la humanitat com per impedir o reduir el patiment de la gent»

sant i senya de la Revolució Francesa, arriba també als pobres (els *sans-culottes*). La societat necessita aquestes tradicions creadores de valors, com el cristianisme. En la mesura que el cristianisme afluixa i es dilueix o es *mundanitza*, la política llangueix perquè es priva del seu nervi espiritual. És molt important que la societat estigui animada per tradicions religioses, per gent creient, perquè són els que creen valors morals que després passen a inspirar valors polítics. Al seu moment, organitzacions com la JOC o l'HOAC a Espanya van exercir aquesta tasca: van ensenyar a una societat —dominada per l'autoritarisme, la dictadura, el paternalisme, el materialisme o la por— el que té de valor el treball, la companyonia, la solidaritat, és a dir, la lluita social, contribuint així a canviar la situació. Les forces més eficaces de lluita contra la dictadura van ser, juntament amb algunes restes del passat republicà, les que venien del camp cristià. Avui és més difícil i aquestes organitzacions tenen molt menys pes polític que pels anys 50 i 60, perquè la democràcia ha normalitzat el paper dels partits i sindicats. Però la normalització ha portat una burocratització que deixa sota mínims les exigències morals a la vida pública. Els polítics i els sindicalistes són, tret d'excepcions, funcionaris de velles ideologies. Falta gent convençuda de valors, el que abans es deien *militants*. Aquesta societat es caracteritza per no tenir militants moralment convençuts. Organitzacions com la JOC poden ser models interessants, en la mesura que el militant de la JOC extreu del seu cristianisme força per a la lluita sindical o política o ciutadana. ■

El deure de memòria

Les bases del pensament de Manuel Reyes Mate es troben en una generació de filòsofs jueus, molts d'ells alemanys, de final del XIX i principi del XX: Rosenzweig, Levinas, Cohen i altres de posteriors que van ser víctimes del nazisme (Walter Benjamin, Simone Weil, Dietrich Bonhoeffer). Aquests intel·lectuals recullen l'estat d'ànim d'Europa després de la Primera Guerra Mundial: «La il·lustració europea s'havia imaginat un espai polític dominat per la racionalitat, la tolerància, fins i tot la fraternitat, i es va trobar violència i nacionalismes que van portar a un enfrontament entre pobles. Més enllà de les víctimes directes, es va produir una desorientació enorme: el projecte polític i moral havia fracassat», observa Reyes Mate.

Així doncs, aquests pensadors «retornen cap a ells mateixos per repensar aquest projecte europeu des de la racionalitat jueva. S'anomenen dialèctics de la il·lustració perquè creuen en la il·lustració, encara que hagin de pensar-la novament, inspirant-se en la seva pròpia tradició, la jueva. El model és Kafka: a la Carta al pare, li retreu que li amagui el seu judaisme pensant que així es pot assimilar millor i prosperar a Europa». Les seves aportacions filosòfiques són molt específiques. «Una és la cultura de la memòria: Israel és el poble de la memòria. Pels europeus, des d'Aristòtil fins al XVIII la memòria era un sentiment, un assumpte menor, una vivència subjectiva del passat. Per a aquests pensadors, per contra, la memòria no només és sentiment, també és coneixement, coneixement de la part dolguda de la història», repassa Reyes Mate.

La gran aportació de Benjamin és que el coneixement de la realitat el fa possible la memòria: «La història només es fixa en els fets, la memòria té en compte fets i no fets. Per entendre'ns, els fets són el passat exitós que s'ha aconseguit fer. En canvi, la memòria també s'ocupa d'aquell passat fracassat, que no ha arribat a ser. Així, la memòria permet descobrir que sota els fets hi ha una història de patiments, que fins ara no tenia importància. La memòria és la gran advocada de les víctimes que qüestiona la manera habitual de construir la història: avançar, sí, però trepitjant els més febles.»

Una altra aportació de la cultura jueva és que la memòria no és optativa, sinó un deure: «Aquest deure ens el plantegen els supervivents dels camps d'extermini quan en acabar la guerra surten amb un missatge: "Això no pot tornar a passar, la humanitat no ho aguantaria." Per evitar que es repeteixi, l'antídote és la memòria. Per què? Els supervivents han viscut una cosa que ha estat impensable. Si volem que això no es repeteixi, han de tenir en compte que l'home pot fer allò que no és capaç de pensar, per això el que ha fet s'ha de convertir en allò que fa pensar.»

EL SALVADOR, EN TEMPS DE BUKELE I DEL BITCOIN

UN VIATGE ENTRE LA HISTÒRIA I L'ACTUALITAT AMB ELS COMITÈS ÓSCAR ROMERO

Per Aina Argueta (col·laboradora Comitè Òscar Romero) i Comitè Òscar Romero

El país de monsenyor Romero, El Salvador, era una de les destinacions més anhelades pels membres dels Comitès Òscar Romero (COR) de Barcelona i Terrassa. Després de molts anys d'intencions poc executades i gràcies a una oportunitat única com era poder presenciar la beatificació de Rutilio Grande, un dels grans màrtirs del país, finalment es va aconseguir. El dilluns 17 de gener d'aquest 2022 dos delegats del COR de Barcelona i Terrassa, juntament amb cinc delegats més d'altres COR d'arreu del territori espanyol (Múrcia, Tarragona, Saragossa, Torrelavega) ens vam embarcar en un viatge per conèixer la terra natal del sant que lloàvem.

El Salvador és conegut per ser un dels països més perillosos del món per culpa del conflicte vigent de les maras, o per tenir el primer president mil·lennista (millennial) del món i ser el primer país a convertir el bitcoin en moneda oficial. Però l'aventura que s'iniciava demostraria que el

Pulgarcito d'Amèrica, nom amb el qual és conegut el país per la seva forma semblant a un polze, tenia moltes més històries per explicar.

El Salvador és conegut per ser un dels països més perillosos del món per culpa del conflicte vigent de les *maras*, o per tenir el primer president mil·lennista (*millennial*) del món

En gairebé dues setmanes que va durar l'experiència, el país va dibuixar-se davant els nostres ulls com un lloc clarament humil amb moltes ferides sociohistòriques que supuraven des de fa dècades.

Comunitat Eclesial de Base Segundo Montes i homenatge a Rutilio Grande, Nelson Lemus i Manuel Solorzano.

En el Museu de la Paraula i la Imatge (MUPI), dedicat a la memòria històrica, comencen amb l'aixecament camperol l'any 1932, instigat entre molts pel camperol comunista Farabundo Martí, que va ser sufocat i posteriorment represaliat amb un etnocidi per part de l'exèrcit salvadorenc.

En l'àmbit econòmic, El Salvador va aconseguir estabilitat i reconeixement en els anys cinquanta quan va arribar a ser el país més industrialitzat de la regió i el tercer major exportador de cafè del món. La inversió estrangera, principalment estatunidenca, va fer que El Salvador fos una promesa de la revolució verda a causa de l'agroindústria. National Geographic va situar el país entre els millors països per a viure-hi en aquella l'època. A més, era el país que més turistes rebia de l'Amèrica Central.

Tota aquesta etapa, plena d'autoritarismes militars, desemboca en la crisi política i social de la dècada dels setanta, després de la guerra contra Hondures, època en què són assassinats Rutilio Grande i Óscar Romero, entre altres.

LA VIGÈNCIA D'ÓSCAR ROMERO I RUTILIO GRANDE

Per als membres del Comitè visitar la casa en vida de sant Romero va ser mobilitzant. Encara és allà l'escriptori, on preparava les homilies, la seva roba, els seus llibres i el cotxe que feia servir. L'assassinat d'Óscar Romero va ser determinant per a l'esclat de la guerra civil el mateix any de la seva mort, el 1980. La història que no és tan coneguda és que va

ser l'assassinat d'un altre capellà el fet que va propiciar el canvi d'actitud de Romero: el beat Rutilio Grande. Els dos homes eren grans amics i als anys setanta, Grande va començar a vincular-se a les comunitats de base i a denunciar l'abús i la violència de l'Estat, mentre Romero romanía indiferent, almenys públicament.

L'any 1977 Rutilio Grande feia quatre anys que s'encarregava de la parròquia d'Aguilares (departament de San Salvador), on deia missa als camperols i promovia la seva organització. Els terratinents d'aquestes terres no estaven d'acord amb el comportament del capellà. Un dia que anava en cotxe amb dos companys cap a la parròquia, van patir una emboscada i tots tres van ser morts a trets pels anomenats Escuadrones de la Muerte. En resposta, Romero convoca una missa única a la catedral de San Salvador, a la qual assisteixen 10.000 persones i és concelebrada per centenars de sacerdots, durant la qual demana la fi de la violència. A partir d'aquest fet i durant els tres anys posteriors, monsenyor Romero comença a denunciar a les seves homilies totes les actuacions del govern militar i dels grups armats, posicionant-se de part del poble, els obrers, els camperols i tothom qui acudís a ell. El dia abans de ser assassinat pronuncia la coneguda Homilia del Foc, en què interpel·la directament els membres de l'exèrcit i recorda que "davant d'una ordre de matar que doni un home, haurà de prevaldre l'ordre de Déu de *No matar*". L'endemà a la tarda és assassinat per un franc tirador mentre celebrava missa a la capella de l'Hospital Divina Providencia. →

Poc després, s'inicia una guerra civil que porta al país misèria i terror durant dotze anys. L'any 1989 els Esquadrons de la Mort perpetren l'assassinat dels màrtirs de l'UCA (Universidad Centroamericana), on va morir assassinat Ignacio Ellacuría entre altres. Un punt d'inflexió que acaba portant a la firma dels Acords de Pau de Mèxic (1992). En aquell moment sembla que s'obre una porta a l'esperança, que mai es concreta a causa de les maras, el nou enemic social sorgit de la immigració massiva als Estats Units i la posterior repatriació.

L'assassinat d'Oscar Romero va ser determinant per a l'esclat de la guerra civil el mateix any de la seva mort, el 1980

EL SALVADOR DEL 2022

La història d'aquest petit país centreamericà és intensa i injusta. En el nostre viatge vam tenir l'oportunitat de conèixer Miguel Montenegro, que és el director

de la Comissió de Drets Humans d'El Salvador. Al novembre vam tornar a coincidir amb ell, ja que va venir a Europa amb motiu del Congrés Mundial de la Federació Internacional dels Drets Humans (FIDH) a París. Els comitès Óscar Romero de l'Estat espanyol el van convidar a una gira per diferents localitats espanyoles: Torrejón de Ardoz, Madrid, Torrelavega, Saragossa, Barcelona, Terrassa i Tarragona. Durant l'estada a Barcelona va participar en una sessió informativa a l'ICIP (Institut Català Internacional per la Pau), a la qual van assistir representants de diferents administracions i entitats, en una conferència sobre la situació del seu país a la Biblioteca de Terrassa, a més de concedir diverses entrevistes a mitjans.

En aquestes trobades, Montenegro va fer una radiografia clara de la situació del país. El Salvador fa deu mesos que està sota un règim d'excepció que ha comportat al voltant de 56.800 detencions, 4.071 denúncies registrades per violacions de drets humans i 80 morts en centres penitenciaris, derivats de maltractaments, desatenció i tortures. Aquesta va ser la resposta

del govern després que al març es cometessin 87 assassinats relacionats amb les *pandillas* en tan sols un cap de setmana.

El Salvador fa deu mesos que està sota un règim d'excepció que ha comportat al voltant de 56.800 detencions

El president Nayib Bukele ha demostrat que no respecta la constitució. Ha manifestat la seva intenció de tornar-se a presentar a la reelecció, encara que hi ha diversos articles a la carta magna que prohibeixen explícitament que un president sigui reelegit. La democràcia corre un perill latent per les actituds del govern i per com ha ocupat totes les institucions. L'assemblea legislativa obeeix totes les instruccions que dona el president, que té majoria. El procés democràtic que va sorgir a través dels Acords de Pau de Mèxic (1992) està en risc.

Trobada amb l'Associació Rural de Tercera Edat i projecte dels joves d'Acobamor.

Després de l'arribada al poder del president Bukele, les classes populars i treballadores no han vist millores substancials en la seva vida quotidiana. Els projectes que ven el govern a aquestes classes empobrides són propaganda, fum, que no arriba a canviar la vida d'aquestes persones amb salaris de fam, i que en cas de tenir feina, el salari diari no els permet una vida digna ja que és d'aproximadament 12 dòlars diaris de mitjana.

El projecte de Nuevas Ideas, el partit de Bukele, ha fracassat perquè no ha aconseguit millorar el nivell de vida dels salvadorencs. El govern està molt allunyat de combatre integralment la inseguretat i les *pandillas*, la delinqüència de les bandes té atemorit el poble, que en alguns casos per entrar i sortir dels seus barris arrisca la vida. Com deia

Montenegro, la inseguretat s'ha de combatre de forma constitucional i correcta jurídicament. El règim va per altres direccions: captura gent innocent i, en especial, els joves pel simple 'delicte' de portar un tatuatge. Hi ha molta gent innocent detinguda. És més, als agents de policia i de les forces armades se'ls exigeix una quota al dia de detenció de persones. Tota persona sospitosa és detinguda, no hi ha les garanties constitucionals.

SIGNES D'ESPERANÇA

Dins de la societat salvadorenca, malgrat el populisme i el control del govern sobre les vides, hi ha gent que treballa i s'esforça per tirar endavant amb ganes i il·lusió. Conèixer aquestes iniciatives ens va permetre somiar un futur ple d'esperança per a El Salvador.

Durant el viatge vam poder contactar amb joves que tenen iniciatives i projectes per a millorar el seu entorn i el seu futur. Vam conèixer el projecte agroalimentari que està duent a terme ACOBAMOR, l'Associació de Comunitats de Base Mons. Óscar Romero. També tenen protagonisme les Comunitats Eclesials de Base (CEBS), algunes de les quals vam visitar: la de Segundo Montes, Las Mesas, La Florida, El Triunfo, El Limón, El Sacazil, El Matazano, Jardines de Colón.

També vam conèixer la realitat de les persones grans a El Salvador. La gent gran va donar testimoni de la seva dura vida plena de dificultats i sacrificis i que, en molts casos, també van ser víctimes de la violència i la tortura de la guerra en carn pròpia. Actualment, tampoc ha millorat la situació perquè les

pensions, si en tenen, són molt reduïdes i no són prou per a viure; en conseqüència, molta gent anciana ha de treballar per poder sobreviure.

Una associació que lluita contra aquest abandonament institucional és ARTE, Associació Rural de Tercera Edat. Aquesta entitat dona la possibilitat d'apadrinar una persona gran per ajudar a aconseguir una vellesa digna. A més a més, també s'esforça a brindar atenció mèdica a la tercera edat.

El projecte de Nuevas Ideas, el partit de Bukele, ha fracassat perquè no ha aconseguit millorar el nivell de vida dels salvadorencs

Una altra iniciativa és la de les CEBS Segundo Montes, l'organització d'una xarxa ciutadana de dones de les zones rurals de Morazán. El seu objectiu és lluitar contra el maltractament i les desigualtats entre homes i dones. En el local tenen escrites amb lletres gegants les parts d'una revisió de vida, "veure, jutjar i actuar", amb l'afegit de "celebrar", una part essencial per a estar en comunió amb Crist. En relació amb aquesta iniciativa, des dels Comitès Óscar Romero s'ha iniciat una campanya de suport econòmic i hem obtingut una subvenció de l'Ajuntament de Terrassa.

Animem a tothom a adherir-se a les campanyes de suport a El Salvador. Vam ser testimonis que les campanyes que es promouen des dels Comitès tenen un efecte real en la vida d'aquestes comunitats i canvien vides. ■

Església catòlica: monòlit o poliedre?

L'amistat amb els pobres, un dels pilars de la Comunitat Sant'Egidio.

Més enllà de la imatge pública de l'Església catòlica que transmet la jerarquia, monolítica i sovint rígida, hi ha una altra cara que, en part, es plasma en els moviments laics, més oberts i en disposició de diàleg amb la societat. Aquesta flexibilitat, de fet, ha existit sempre i s'ha reflectit, per exemple, en els ordes religiosos. En el dossier volem preguntar-nos de quina diversitat estem parlant, quines diferències hi ha entre moviments i quines categories podem establir per a compararlos. L'autora fa aquest exercici

aplicant un model sociològic d'anàlisi a dos moviments divergents: la Comunitat Sant'Egidio i el Moviment de Cursets de Cristiandat.

En primer lloc convindria aclarir la diferència, aplicada al fet religiós, entre *diversitat* i *pluralisme*. La diversitat tindria un caire més descriptiu i faria referència a la coexistència de diverses confessions en una societat (això passava en el franquisme amb els catòlics, protestants, jueus..., encara que públicament les minories no tenien un espai). El pluralisme, en canvi, és més

normatiu donat que hi ha una legitimació de la diversitat per part dels poders públics, d'acord amb la concepció de democràcia i pluralisme de les societats avançades.

En efecte, a l'Església catòlica existeix aquest pluralisme amb diferents grups que plantegen formes diferents de viure les creences i d'organitzar les pràctiques religioses. El cas del pluralisme catòlic no és un fenomen exclusivament recent. A l'edat mitjana, els ordes religiosos ja van crear diferents models de religiositat catòlica, a partir

d'estructures semiautònomes, plenament integrades i legítimes per la institució. A la modernitat, van sorgir sectors i organitzacions que defensaven ideologies divergents, adoptant orientacions o bé conservadores o bé liberals.

D'aquesta manera, hi ha corrents conservadors que defensen que les normes de l'Església s'han de seguir d'una forma ortodoxa, i que es traduirà en elements tan diversos com una defensa del matrimoni tradicional, l'oposició a l'avortament o promouran una diferenciació de gènere entre l'home i la dona, com és el cas de l'Opus Dei; d'altra banda, també hi ha grups de tarannà progressista que posen en dubte algunes de les normes de l'Església i, per exemple, defensen que les dones siguin

ordenades com a preveres, que es puguin escollir els bisbes o que s'elimini el celibat obligatori dels capellans; en aquest àmbit trobem associacions com Alcem la Veu o Cristianisme al segle XXI.

Actualment, la diversitat dins l'Església es reflecteix en els moviments laics. A finals del segle XIX apareixen les primeres associacions de laics a Europa, fent present la veu catòlica en la nova esfera pública de la modernitat; així es creen associacions d'intel·lectuals i estudiants que defensen els valors catòlics en les noves societats. El 1905 el papa Pius X escriu l'encíclica *Il fermo proposito*, que és considerada com la carta oficial (ara bé, amb una perspectiva jerarquitzada en què els laics són percebuts com

una prolongació dels bisbes i els preveres) del que després es coneixerà com l'Acció Catòlica, un organisme que serà el paraigua de totes les associacions laiques, legítimant així l'acció del laic en l'esfera pública.

Aquestes associacions experimenten un apogeu a partir del Concili Vaticà II (1962-1965), atès que s'atorga un nou lloc al laic dins la institució i se'l dota d'un rol més actiu. Avui hi ha al voltant de cent moviments laics al món, amb objectius dispars entre si i que esdevenen la "primavera de l'Església" (com els anomenarà el papa Joan Pau II). Així, doncs, els moviments constitueixen una revitalització de la religió catòlica en el món del segle XXI. →

Cursillistes de la diòcesi de Terrassa, amb el bisbe Salvador Cristau.

Doble estructura: burocràcia i carisma

Recerques anteriors han identificat una doble estructura en l'Església catòlica: l'una, configurada per una lògica burocràtica, que correspondria a l'estructura formal de poder, per tant, més jeràrquica, rígida i amb un pes normatiu molt clar. I l'altra, que es regeix per una lògica més innovadora i carismàtica, que estaria conformada per les organitzacions catòliques, que la institució integra, i, per tant, accepta que hi ha una diversitat de formes de viure el catolicisme. Els moviments laics es trobarien en aquest darrer tipus d'estructura.

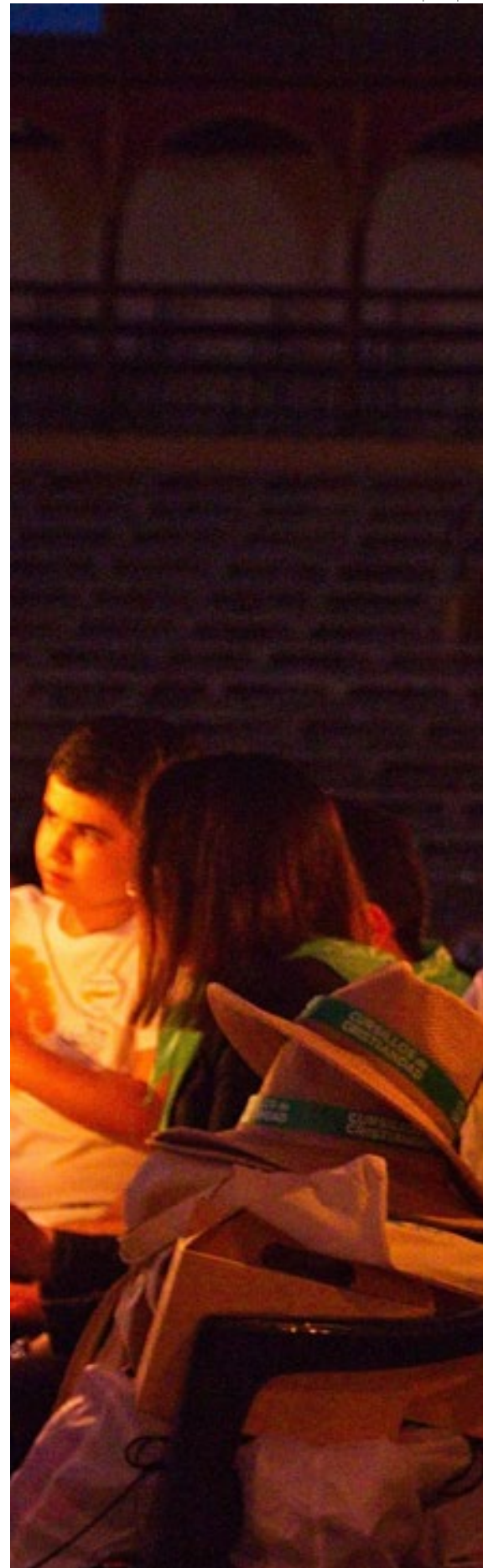
Precisament, és aquesta segona estructura la que socialment no és prou coneguda, i ens mostra una Església més inclusiva, flexible i diversa que, a la pràctica, permet al catòlic trobar el seu lloc dins el catolicisme. Sociològicament, aquesta capacitat és molt interessant i, segons alguns autors, explicaria per què en un context de secularització intensiva el catolicisme no ha tingut una davallada tan catastròfica.

Atesa la varietat de models de religiositat catòlica disponibles actualment (Opus Dei, Camí Neocatecumenal, Obra de Maria-Moviment dels Focolars, Renovació Carismàtica Catòlica, Comunió i Alliberament, moviments apostòlics de la Pastoral Obrera i un llarg etcètera), podem parlar de l'existència d'un *mercat* de moviments laics.

Un model per analitzar el pluralisme

Per analitzar l'oferta d'aquest mercat el model de dimensions religioses de Charles Y. Glock i Rodney Stark (1965) podria ser vàlid per comparar els moviments i les entitats entre si. Aquest model permet relacionar semblances i diferències a partir de cinc dimensions:

- *Dimensió ideològica o creences religioses.* Tot sistema religiós es basa en un conjunt de creences amb la intenció que el seguidor s'hi adhereixi. El contingut varia segons la religió, però també dins les mateixes religions.
- *Dimensió intel·lectual o coneixements religiosos.* Glock explica que totes les religions transmeten coneixements als seus membres, de fet, la dimensió intel·lectual i la ideològica estan lligades, perquè és necessari obtenir el coneixement de la idea que és susceptible de convertir-se en creença.
- *Dimensió ritual o pràctiques religioses.*
- *Dimensió experiencial o sentiments religiosos.*
- *Dimensió conseqüencial o efectes religiosos.* Glock es refereix a com s'espera que el creient actui, per tant, està relacionat amb els efectes seculars de les creences, pràctiques, experiències i coneixements religiosos. →

Església catòlica: monòlit o poliedre?

Text: Maria Forteza González / Fotografies: Comunitat de Sant'Egidio i Cursets de Cristiandat.

Membres de Cursets de Cristiandat.

L'aplicació d'aquest model d'anàlisi posa de manifest que els moviments laics són una via d'acomodació de l'Església catòlica a la tardomodernitat que permet flexibilitzar l'oferta religiosa tot mantenint la tradició (sempre dins uns límits, que si s'ultrapassen poden fer activar mecanismes de sortida, com l'excomunió). Així, el model permet identificar les dimensions en què es reproduïx la tradició i les dimensions en què els moviments construeixen una diversitat d'opcions, entre les quals els catòlics poden escollir com regular la seva religiositat segons les seves preferències. D'aquesta manera, els moviments laics són un reflex del fenomen de la privatització i la individualització de la religió.

Dos casos: Cursets de Cristiandat i Comunitat de Sant'Egidio

Cursets de Cristiandat neix al voltant de 1940 a Mallorca; és, doncs, anterior al Concili Vaticà II i, per tant, precursor del fenomen del creixement d'aquests moviments. Als anys cinquanta i seixanta s'expandeix per tot Espanya i posteriorment per tot el món. Aquest moviment proposa un mètode que té com a objectiu: per una banda, atreure catòlics que s'han allunyat de la creença i la pràctica religiosa; i, per una altra, compartir la vivència religiosa a partir de dos tipus de reunions setmanals: la Reunió de Grup, en què, en grups de cinc o sis persones (sense la presència

necessària de cap prevere), es revisen els actes religiosos de cada persona; i l'altra reunió (en què el grup de persones és més ampli), la *Ultreia*, en què, principalment, es presenta el testimoniatge d'un dels membres del moviment.

Els membres de Cursets de Cristiandat realitzen una primera trobada que anomenen *curset*. La idea fonamental d'aquest és que Déu és amor i estima tothom, cada persona; per tant, es focalitza en un sentiment. Hi ha dos elements molt importants a tenir en compte: l'emocionalitat i la individualitat. En relació amb el primer, es pot dir que el moviment Cursets de Cristiandat es basa en una emoció, l'amor, i no tant en una idea; així, el lligam de l'individu amb la divinitat és un lligam

Recepció de refugiats que s'han pogut beneficiar dels corredors humanitaris de Sant'Egidio.

Església catòlica: monòlit o poliedre?

Text: Maria Forteza González / Fotografies: Comunitat de Sant'Egidio i Cursets de Cristiandat.

emocional i l'objectiu del curset és que cadascuna de les persones candidates experimenti aquest lligam emocional. D'altra banda, l'altre element central és que Déu estima cadascuna de les persones, cada persona s'ha de sentir estimada de forma individualitzada per Déu.

El curset és un mètode amb què, per mitjà de la convivència intensa en un període curt de temps (tres dies i mig), de l'aprenentatge de continguts, de la realització d'activitats profanes i activitats religioses, la persona és susceptible de tenir una experiència liminar que pot canviar la seva vida, passant a afirmar l'existència de Déu, i la seva vida pot passar a regular-se

per aquesta creença. Cursets de Cristiandat construeix i fomenta un model d'evangelització que utilitza repertoris emocionals innovadors en el context catòlic i que posen de manifest l'acomodació del moviment a la modernitat tardana.

Dins el mateix moviment, hi conviuen dos sectors, el seglar i el clerical, que defensen diferents visions sobre el rol del laic dins el moviment. El sector seglar defensa una relació més igualitària entre sacerdot i laic, és a dir, un paper més autònom i protagonista del laic, i critica que el sector clerical defensi un paper del sacerdot més protagonista i paternalista vers el laic. La pàgina web del

Secretariat de Cursets a Espanya (www.cursilloscristiandad.com) ofereix les dades següents: 250.000 persones han fet un curset; el moviment està present a 57 diòcesis, d'un total de 70 diòcesis que hi ha a Espanya; s'han realitzat un total de 10.500 cursets.

La *Comunitat de Sant'Egidio* neix el 1968 de l'acció d'uns estudiants catòlics de classe mitjana que es traslladen als barris marginals de Roma i comencen a donar suport educatiu als infants de famílies pobres. Per tant, és posterior al Concili Vaticà II, un cop la institució ja ha legitimat formalment els moviments i es →

Dinar de Nadal amb els empobrits, organitzat per Sant'Egidio, a la basílica dels Sants Just i Pastor, de Barcelona.

Església catòlica: monòlit o poliedre?

Text: **Maria Forteza González** / Fotografies: Comunitat de Sant'Egidio i Cursets de Cristiandat.

va consolidant el nou lloc del laic dins l'Església. Andrea Riccardi és reconegut com el seu fundador. El moviment s'identifica amb tres pilars: la pregària, els pobres i la pau. La pràctica de la pregària és el primer pilar, el que manifesta una identificació explícita amb la religió. D'altra banda, el moviment es presenta com una organització que té com a objectiu l'erradicació de la pobresa, i, per últim, el darrer pilar és l'assoliment de la pau; aquests dos darrers pilars transmeten, doncs, els objectius socials dirigits a la transformació social.

Tal com explica Laurie Johnston, els membres del moviment es conceben a si mateixos com a "monjos dins el món", perquè es

regien per un ferm compromís amb els seus objectius, de manera semblant a la disciplina dels ordes religiosos, alhora que seguien sent laics arrelats a la vida quotidiana.

El 1986, Sant'Egidio és reconegut com a Associació Internacional de Fidels pel Consell Pontifici per als Laics. La dècada dels vuitanta són els anys d'internacionalització, quan es comencen a obrir seus a diversos països d'Europa, de l'Amèrica Central, de l'Amèrica del Sud i d'Àfrica (actualment, present a més de 70 països). Les relacions amb la Santa Seu són cada vegada més estretes. Amb el final de la Guerra Freda a finals dels vuitanta, s'obre a l'arena política internacional: cooperació per al desenvolupament o gestió

de conflictes i processos de pau.

D'aquesta manera, l'activitat del moviment es va estenent més enllà de la tasca social a barris depauperats de ciutats europees i es desenvolupen altres activitats lligades als Drets Humans, com són: la lluita per l'abolició de la pena de mort, els ponts humanitaris per a refugiats o la mediació en conflictes, entre altres. Segons Carolina De Simone, aquesta evolució és natural per als seus membres, ja que entenen la guerra i els conflictes com la llavor de la pobresa.

Es calcula que hi ha 50.000 membres a tot el món. La seu del moviment a Barcelona és a la basílica dels Sants Just i Pastor (districte de Ciutat Vella). A

Iniciativa Gent de Pau, de la Comunitat Sant'Egidio.

Església catòlica: monòlit o poliedre?

Text: Maria Forteza González / Fotografies: Comunitat de Sant'Egidio i Cursets de Cristiandat.

Cursillistes d'Alcalá de Henares que aquest estiu van pelegrinar a Santiago de Compostel·la

Catalunya, el moviment també està present a Manresa, on hi ha un grup de Joves per la Pau i una Escola de la Pau; i a Tarragona, on també hi ha un grup de Joves per la Pau.

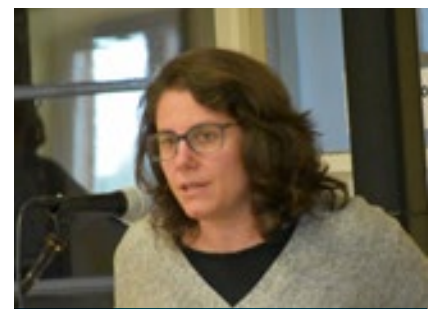
Comparació dels dos casos

Els resultats a partir del treball de camp efectuat mostren que els dos moviments reproduïxen els mateixos continguts que la institució en les dimensions ideològica, ritual i intel·lectual (les creences són les mateixes). En canvi, difereixen en les dimensions experiencial i conseqüencial. Així, el Moviment de Cursets de Cristiandat es focalitza en la primera, oferint als seus membres la possibilitat de regular la seva religiositat a partir de l'experiència compartida de l'amor de Déu; mentre que la Comunitat de Sant'Egidio es focalitza en la segona dimensió (l'ètica), oferint als seus membres regular la seva religiositat a través d'actes solidaris amb poblacions en

risc d'exclusió social.

En resum, podríem dir que si Cursets de Cristiandat se centra en la vivència emocional, Sant'Egidio es caracteritza per centrar la pertinença al catolicisme en aspectes relacionats amb la transformació social, a través d'activitats socials (com menjadors socials o escoles per a infants en barris pobres, entre molts altres), el diàleg interreligiós o la mediació en conflictes bèl·lics.

Si aplicàvem aquest model d'anàlisi multidimensional a la multitud de moviments laics, ens mostraria la gran diversitat d'opcions que aquests ofereixen per configurar la identitat catòlica de forma diversa; ens permetria posar de manifest, alhora, en quins aspectes o dimensions, variables i indicadors es diferencien els uns dels altres, posant de manifest el pluralisme que hi ha dins l'Església catòlica. ■

Maria Forteza González és doctora en sociologia de la religió (UAB), i exerceix com a investigadora a l'ISOR (Investigacions en Sociologia de la Religió-UAB), docent a l'ISCREB i tècnica a l'Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona. Aquest article és una petita síntesi de la tesi doctoral *El pluralisme en l'Església catòlica. Una comparació entre moviments laics: El Moviment de Cursets de Cristiandat i la Comunitat de Sant'Egidio*, dirigida pels professors Joan Estruch i M. del Mar Griera, que l'autora va defensar el juny del 2021. Es pot consultar a <https://www.tesisenred.net/handle/10803/673280>

ART EN DÉU

RECERCA DE

DIFONDRE L'EVANGELI A TRAVÉS DE LES TECNOLOGIES DE LA COMUNICACIÓ

Per Amadeu Bonet

El papa Francesc a l'exhortació apostòlica *Evangelii gaudium* remarca que a l'hora d'evangelitzar cal que es presti una atenció especial al *camí de la bellesa (via pulchritudinis)*.

Anunciar el Crist significa mostrar que creure en Ell i seguir-lo no és només una cosa que té a veure amb la *veritat* i la *bondat*, sinó també amb la *bellesa*. Totes les expressions de veritable bellesa poden ser reconegudes com un camí que pot ajudar a trobar-nos amb el Senyor Jesús. Així des dels inicis del cristianisme l'art, en totes les seves manifestacions, ha acompanyat la difusió de l'Evangelí.

Des de l'art paleocristià que podem veure a les catacumbes, passant per les pintures murals, les escultures i les construccions del romànic i del gòtic, que han arribat fins a nosaltres, per fixar-nos en una època no tan remota, fins a les molt variades manifestacions artístiques que avui en dia acompanyen l'intent de fer arribar la Bona Nova a tothom i en tot lloc, fan palesa la importància de l'art per explicar una experiència, de vegades inefable, com és l'experiència espiritual.

Fluir amb la vida. Collage digital d'@ama10art - juny 2022

La música, la pintura, la dansa, l'escultura, l'orfebreria, el vitrall, el mosaic..., són manifestacions artístiques que al llarg de la història de l'evangelització han acompanyat la vida i acció de les comunitats cristianes. A través d'aquestes manifestacions cada generació ha intentat explicar el misteri de Déu i fer-lo més intel·ligible als seus coetanis.

A través de l'art podem fer arribar al cor de les persones el missatge de la bellesa, la veritat i la bondat que ens parlen d'un Déu que

és Pare i Mare i que és AMOR incondicional cap a cadascuna i cadascun de nosaltres. La recerca de Déu no és aliena al món de l'art.

És molt important que l'Església d'avui, i el nostre moviment com a Església en el món obrer, ens animem a fer ús de les arts en la tasca evangelitzadora, en continuïtat amb la riquesa del passat, i en obertura a les múltiples expressions actuals, per a transmetre la fe amb uns nous llenguatges. Cal trobar nous signes, nous símbols, noves eines per a la

Pantocràtor de la canònica de Santa Maria de Mur. Castell de Mur, Pallars Jussà.
Fotografia: @ama10art - febrer 2022

transmissió de la Paraula i mostrar el camí de l'Art de Viure segons la proposta de Jesús de Natzaret.

Evangelitzar amb l'art avui és crear cultura a través de la imatge, de la música, del cinema, de la literatura, de l'arquitectura i de totes les altres manifestacions artístiques que permeten abordar l'experiència espiritual. El que les paraules ens diuen a cau d'orella, l'art ho mostra en el silenci, des de la contemplació i l'escolta amb el cor. La bellesa de l'art té una gran força pedagògica.

El papa Benet XVI, quan va inaugurar la basílica de la Sagrada Família a Barcelona, digué que "LA BELLESA ÉS LA GRAN NECESSITAT DE L'HOME, és l'arrel de la qual brolla el tronc de la nostra pau i els fruits de la nostra esperança; és també reveladora de Déu, perquè com Ell, l'obra bella és pura gratuïtat, i ens convida a la llibertat".

Intentar evangelitzar amb l'art pot fer possible que a través de la

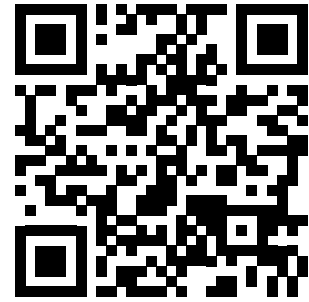
mirada contemplativa de les obres, de l'escolta serena, puguem arribar a l'esperit, a l'ànima, al que de més profund hi ha en cada ésser humà.

Estem vivint en la civilització de la imatge i de les tecnologies de la comunicació. Aquestes tenen un gran potencial per ser una via per a la predicació evangèlica d'avui, perquè poden enriquir i fer més comprensible el que la Paraula ens anuncia.

Evangelitzar a través de les tecnologies de la comunicació és el que intento des del 2016 posant cada dia a Instagram obres d'art que parlin de la bellesa amagada en l'abstracció de les coses quotidianes, dels objectes més insignificants, petits, que passen desapercebuts. I els diumenges faig una interpretació artística de l'evangeli que, a més de penjar-la a Instagram, arriba a través de la web de la parròquia de la Unitat Pastoral Pilar i Magdalena de Lleida i de la parròquia de Santa Maria del Mar de Salou, a molta altra gent. ■

Més informació:

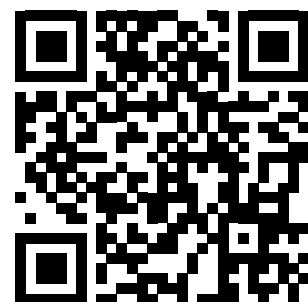
www.instagram.com/ama10art/

<https://upapilarmagdalena.org/levangeli-des-de-lart-una-mirada-artistica-a-levangeli-del-diumenge-13-de-novembre-2022-per-amadeu-bonet-i-boldu/>

<http://smaria.salou.arqtgn.cat>

COMPARTIR EL PA I LA VIDA

CENTRE PASTORAL SAN CARLOS BORRROMEO, LA PARRÒQUIA D'ENTREVÍAS

Per: Elvira Aliaga González-Albó

Fotos: Centre Pastoral San Carlos Borromeo.

Al barri madrileny d'Entrevías, a Vallecas, hi ha “La Borromeo”, una església amb grafitis a les parets, una taula sempre parada per a qui necessiti acollida i una comunitat formada per persones compromeses amb les realitats més dures de la nostra societat.

La parròquia d'Entrevías sempre ha cridat l'atenció. Segurament perquè viu de manera radical l'opció preferencial per les persones més pobres i això —com sabem molt bé perquè a Jesús de Natzaret el va afectar de ple— sol comportar dificultats. Per exemple, va estar sortint sovint en mitjans de comunicació a principi dels

Migrants acollits a San Carlos Borromeo.

Puzle Europa a San Carlos Borromeo.

2000, es deia que la tancarien per les seves celebracions i catequisis poc convencionals... Al final tot va acabar que la van canviar de *parròquia a centre pastoral*.

Però, sobretot, pel que crida l'atenció és per la seva vida en coherència amb els valors de l'Evangelí, cosa que es respira tot just trepitjar el temple. Per al sacerdot Javier Baeza Atienda el que és distintiu és "la nostra obertura, això que fa tants anys que practiquem i que el papa Francesc ha fet rellevant: tenir les portes obertes. Però no per convertir o adoctrinar des del que és nostre, perquè, quan acollim, cadascú porta les seves pròpies

històries i ideologia". Això fa possible que les celebracions dominicals siguin compartides entre persones cristianes, musulmanes, atees i amb maneres de pensar molt diferents.

Les celebracions de San Carlos Borromeo es basen a compartir el pa i la vida. "Amb els anys —diu el Javier— hem anat descobrint què és fonamental des de la proposta del Déu de Jesús i això és el que ha anat configurant la nostra comunitat. Una església on les persones empobrides no són a la porta, on no necessitem revestir-nos per a celebrar i que es converteix en dormitori per a les famílies que ho necessiten, en lloc

de trobada per a les assemblees del barri i per a col·lectius en lluita".

Construeixen espais de fe en el dia a dia de la feina quotidiana amb les persones del barri i, en especial, amb totes aquelles que es troben als marges de la societat i que, en la lluita per tirar endavant, troben aquí un lloc d'acollida incondicional. No és casualitat que quan a La Borromeo fan el seu àlbum de fotos anual, les imatges que més abunden siguin les de taules amb gent compartint menjar. Compartir la taula, com feia Jesús, la taula de l'Eucaristia i la taula del menjar és l'expressió d'aquest Déu misericordiós que acull, consola, enforteix i anima a compartir. →

UNA HISTÒRIA DE LLUITES SOCIALS

Una altra de les característiques de San Carlos Borromeo és la seva forta implicació amb la denúncia de les injustícies. Ja sigui acudint a manifestacions, organitzant protestes, enviant comunicats o fent declaracions que posen en evidència la ineficàcia de moltes institucions. Es recolzen en professionals que col·laboren amb la parròquia per a exigir a representants polítics i responsables d'administracions solucions a situacions d'injustícia i de vulneració de drets.

Aquesta és una història que es remunta als inicis de la parròquia, als anys 80 del segle passat, quan el sacerdot Enrique de Castro va començar amb l'acollida de joves víctimes de les drogues, una plaga que assolava el barri d'Entrevías. En aquest entorn també hi havia les Mares contra la Droga i la Coordinadora de Barris. El Javier recorda com "en aquell moment l'Enrique va encunyar una cosa molt important: no es pot denunciar sense anunciar, i a la inversa". I així segueixen fins avui. Ara també servint-se de les xarxes socials per a estendre aquestes denúncies i per explicar la vida

comunitària que creix a San Carlos Borromeo, plena de projectes i iniciatives que anuncien els valors de l'Evangelí.

La història de La Borromeo està molt unida a Entrevías i a les seves lluites, però el seu compromís s'estén més enllà del límit geogràfic d'un barri i té a veure amb un tipus de realitat: l'exclusió social.

En els darrers anys estan molt bolcats amb la situació de les persones immigrants. Tenen matalassos a terra de l'església per poder donar una primera acollida als qui arriben i no tenen

Vida dels migrants, matalassos per una família del Kirguistan i assecat de mantes per la Cañada Real.

res; la majoria hi pararan com a últim recurs, quan l'Ajuntament o la Comunitat no els ofereixen una solució. Els locals serveixen, a més, per oferir assessorament jurídic, fer suport escolar i activitats de lleure. I els diumenges es fa menjar popular, després de la missa.

UN TEMPLE QUE ÉS UNA LLAR

Per a les persones que arriben a San Carlos Borromeo en una situació d'extrema vulnerabilitat i desemparament, aquesta església es fa llar.

A la Julia la van recollir al carrer, venia d'ACNUR. Havia arribat des de Veneçuela, sola i amb problemes físics greus. Feia dos dies que era a Madrid i cap institució li havia donat acollida. El Mustafà va estar set anys pres i en sortir de la presó no tenia cap

suport per afrontar la seva nova vida en llibertat. La Clara, que ja és besàvia, va formar part de Mares contra la Droga, en els anys que la droga era la major epidèmia del barri i moltes mares veien patir o morir els seus fills i filles.

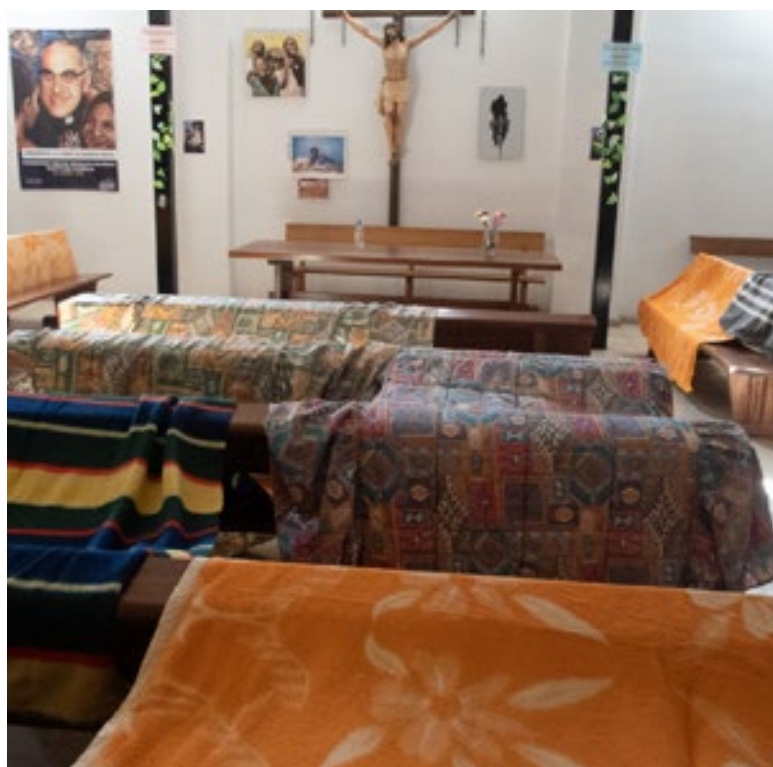
Avui, el Mustafà és una de les persones que fan llar a San Carlos Borromeo, s'ocupa de les qüestions del dia a dia. La Clara sempre té temps per ajudar en allò que calgui, també segueix anant a les manifestacions per la sanitat pública o les pensions i fins i tot obre casa seva a algú que necessita una acollida urgent. I a la Julia, entre tots i totes, li han preparat un espai al temple perquè tingui matalàs, menjar i suport fins que pugui tirar endavant.

Són només tres històries de les tantes persones que fan aquesta comunitat.

LLAVOR DEL COMPROMÍS

A les celebracions de San Carlos Borromeo hi va molta gent que no és del barri. També als actes i activitats que s'hi organitzen i a donar un cop de mà en allò que es necessiti. Però, tot i que és un centre que congrega i rep moltes visites no es vol convertir en un lloc d'arribada en aquest sentit. "Que cadascú, allà on sigui, creï els seus grups, assemblees, les seves petites comunitats seguidores de Jesús —diu el Javier—. La veritat és que tenim més rellevància entre la gent de fora de l'Església que entre la de dins".

La idea d'Ignacio Ellacuría que el compromís sorgeix davant de la indignació que ens produeixen situacions per les quals travessen moltes persones al nostre voltant, ens fa pensar que San Carlos Borromeo posa la llavor de l'Evangeli en moltes persones. ■

LOC-MTC, 86 ANYS DE COMPROMÍS I SERVEI A LA CAUSA TREBALLADORA A PORTUGAL

Per Ton Clapés

En aquesta ocasió viatgem virtualment a Portugal per conèixer els nostres germans de la LOC-MTC (Liga Operária Católica - Movimento de Trabalhadores Cristãos) fundada el 1936 dins de l'Acció Catòlica portuguesa. Vuitanta-sis anys de vida d'un moviment amb molt de passat, però també amb molt de futur, que acaba d'aprovar, en un consell nacional celebrat el juny passat, una línia d'actuació per als tres anys vinents amb el títol "Dignificar el treball, cuidar la casa comuna", amb una marcada visió mediambientalista. Amb "cuidar la casa comuna" es pretén que de manera grupal i individualment els militants reflexionin per tenir una major consciència de la situació real de les condicions ambientals i climàtiques. L'objectiu és canviar actituds personals envers la sostenibilitat, el compromís en el lloc on viu cadascú, sobre la preservació del medi ambient, etc.

Després d'aquesta introducció ecologista, Américo Monteiro Oliveira, coordinador nacional de la LOC-MTC, ens acaba d'explicar qui

són i què fan els 350 militants que en formen part, agrupats en uns cinquanta grups de revisió de vida repartits per vuit diòcesis (Braga, Porto, Aveiro, Coimbra, Guarda, Santarém, Lisboa i Setúbal).

El moviment cada tres anys celebra un congrés nacional (seria l'equivalent al consell general de l'ACO) que, en ser l'òrgan de decisió del moviment, aprova les directrius per als tres anys vinents i escull el coordinador nacional i el coordinador nacional adjunt per a mandats de tres anys, que només poden ser reelegits una vegada. →

A dalt a l'esquerra, la revista *Voz do Trabalho* i el *Boletim de Militantes da LOC/MTC* són l'òrgan d'expressió del moviment que reben la militància i simpatitzants.

A la foto de baix l'esquerra, militants de la LOC-MTC participant a l'assemblea diocesana de Santarém el 7 de novembre passat.

A baix, el coordinador nacional de la LOC-MTC, Américo Monteiro, i la copresidenta de l'MTCE, Olinda Marques, van participar al XII Consell de l'ACO a Veciana.

Compromís permanent i continuat pel treball digne

“El compromís amb el treball digne de totes les institucions, associacions, sindicats, Església, etc., és una tasca que haurà de ser permanent i continuada —explica Américo Monteiro. El treball, fins i tot el de millors condicions (sou, respecte al treballador, seguretat, llibertat, creativitat, etc.), perquè implica persones, sempre tindrà present la pregunta: respecta les persones en totes les seves dimensions? Ara, quan es tracta de treballar en condicions immensament explotadores per als éssers humans, sempre haurem de lluitar contra els abusos.

Quan pensem en el Treball Decent, pensem en una feina en la qual el treballador està satisfet, se sent feliç amb la realitat del treball. La cobdícia de fàcil benefici existent a la societat fa que hi hagi molts treballadors que ni tan sols poden exigir condicions laborals, s'han de sotmetre al que sembla, és aquí on Moviments com la LOC-MTC i altres que professen la seva fe en Jesucrist, tenen un paper important en la crida a la solidaritat amb aquells que no poden lluitar per la millora de les seves condicions de vida i de treball.

De vegades fins i tot hi ha una bona legislació laboral, que sovint no s'aplica i la inspecció és molt escassa i ineficaç. En molts casos, on no hi ha força per a la reclamació, el que compta és el benefici i la persona no té cap valor. El treball digne no està desconnectat de totes les altres qüestions de la societat: l'educació, la formació, la família, etc.

A Portugal, com en altres països, les feines més explotades, amb els salaris més baixos, són aquelles professions que no requereixen molta formació dels treballadors.”

Dins de la línia d'actuació aprovada al Congrés Nacional, l'equip nacional defineix les prioritats cada any, elabora un pla d'acció nacional i defineix algunes activitats de formació sobre aquesta realitat, dona suport a l'acció militant, aprofundint fe/realitat vital/compromís. Cada diòcesi també elabora el seu pla d'acció per donar resposta a la seva realitat, tant laboral com del Moviment, que en la majoria d'aspectes coincideix amb la temàtica nacional, però en d'altres respon a realitats concretes de la seva regió.

Paral·lelament a la preparació i realització d'activitats, cada grup base té la seva reunió periòdica (entre 8 i 15 dies o fins i tot mensual) per revisar la seva acció i compromís en la societat i en l'Església.

Monteiro admet que la LOC-MTC no passa pel millor moment, a banda de tenir uns militants envellits; tot i que s'hi estan incorporant nous treballadors militants d'entre 30 i 50 anys, són més els que marxen per mort, vellesa, malaltia...

Explica que la pandèmia ha agreujat la situació molt difícil dels moviments d'Església, que ja tenien grans dificultats i eren molt

febles. N'apunta diverses causes: els canvis en la societat, en el treball i les dificultats per adaptar els moviments als nous temps. Poca consciència de la necessitat de compromís, desinterès per la fe catòlica, la dificultat d'adaptar-se a les noves maneres de ser Església en el món actual.

ESTAR A PROP DELS PROBLEMES I DE LES PERSONES

Davant aquesta situació s'ha de continuar i enfortir el compromís d'estar a prop dels problemes i de les persones, "perquè la realitat canvia, però el patiment de la gent continua". El gran repte és, doncs, fer créixer el moviment amb nous militants i fer més actius i compromesos els actuals en la societat, en el món laboral i en l'Església.

Reptes i objectius en la dualitat treball/vida no en falten, i la LOC-MTC n'ha enumerat uns quants:

- La competència, i la competència entre empreses, perjudica enormement els treballadors. Veure qui produeix més amb menys costos.
- La importància de la defensa de l'Estat del Benestar i d'una política més redistributiva.
- Les desigualtats existents no són només econòmiques, hi ha una manca d'igualtat en formació, coneixement i oportunitats de gènere. Hem d'exigir polítiques públiques més inclusives, que respectin les opcions de cadascú i permetin futures carreres professionals.
- La protecció social és necessària conjuntament amb les noves realitats laborals, perquè qui no tingui feina tingui el mínim per viure.
- Continuar defensant i fent tot el possible perquè tothom tingui un lloc de treball decent, on se senti realitzat, en condicions dignes. Un treball que no sigui la causa de tantes malalties mentals i accidents laborals (només el 2021 van morir 103 treballadors a Portugal).
- El desenvolupament de les noves tecnologies digitals ha d'estar al servei del bé comú. Més formació per a la ciutadania en l'àmbit de les competències digitals.
- Centrar-se en la conciliació de la vida laboral i familiar.
- A les empreses, els treballadors haurien d'estar més i millor representats en els llocs de decisió i ser escoltats més en les decisions, més diàleg social.
- El reciclatge professional dels treballadors que han quedat obsolets per canvis tecnològics i de consum, etc., l'han d'assegurar les institucions de l'Estat i altres, les persones no poden ser abandonades ni descartades.
- És fonamental exigir una major supervisió en el lloc de treball. Si hi ha molts incompliments de lleis i males condicions laborals també és perquè la societat és massa permissiva.
- Els problemes dels migrants i l'ecologia, el canvi climàtic, el desenvolupament sostenible també són les nostres prioritats. ■

Per saber-ne més:

Web:

<https://sites.ecclesia.pt/loc-mtc/>

Facebook:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100081355517723>

CONSUMIR RESPONSABLEMENT, UN ACTE DE COMPROMÍS SOCIAL

COOPERATIVES I GRUPS DE CONSUM, UNA SOLUCIÓ COMUNITÀRIA QUE VOL FER-SE GRAN

Per: Joan Manel Mayordomo
Fotos: El Garrofer

Estem immersos en una societat en què el sistema capitalista ens aboca a una vida de consum. Plantejar alternatives a les grans superfícies i a les dinàmiques establertes sovint és complicat. Una dificultat que es fa més

gran si es pretén fer un canvi de manera individual, com un petit consumidor. Però ens cal ser conscients que el nostre consum té potencial polític i capacitat transformadora. I és en aquesta lògica que la dimensió col·lectiva

ens dona una força que perdem amb el nostre consum individual.

Els grups i cooperatives de consum plantegen un projecte col·lectiu, autoorganitzat, gestionat comunitàriament, amb una aposta →

Tot a punt per distribuir les cistelles ecològiques al grup de consum El Garrofer.

pel consum ecològic i responsable, amb voluntat de conscienciació i seguint la llarga trajectòria a casa nostra del cooperativisme. Intenten ser una solució comunitària a la lògica establerta del consum.

Consumir productes ecològics i de proximitat és un d'aquests aspectes comuns a totes les cooperatives i, probablement, la seva raó de ser

Hi ha molts models diferents de cooperatives i grups de consum, tant pel funcionament com per les mides. N'hi ha de petites, d'entre 10 i 15 unitats de consum (o menys), n'hi ha de 50 unitats que solen tenir més capacitat organitzativa i n'hi ha que tenen entre 100 i 400 unitats, com l'Economat Social de Sants. Però en la gran majoria hi podem trobar elements

comuns: els criteris ètics darrere del que es consumeix i com es fa, l'organització del grup i la vocació d'incidència social i política.

La principal contradicció és la dificultat de fer més inclusiva la participació en una cooperativa de consum

Consumir productes ecològics i de proximitat és un d'aquests aspectes comuns a totes les cooperatives i, probablement, la seva raó de ser. S'aposta perquè tot allò que es consumeix respecti al màxim la natura i els seus processos, fomenti el comerç just, garanteixi les millors condicions socials per als productors i treballadors i cerqui la relació personal entre productors i consumidors. Les cooperatives permeten empoderar els consumidors i assumir un paper actiu en garantir el respecte social i

ambiental en tots els processos de producció, distribució i venda per tal de satisfer les necessitats de consum de manera responsable i sostenible.

ORGANITZACIÓ DEMOCRÀTICA I AUTOGESTIONÀRIA

Les cooperatives s'organitzen de forma democràtica i autogestionària. L'associació amb altres persones dona una nova dimensió col·lectiva al consum individual. Es funciona a partir d'un model de presa de decisions assembleari, en què es decideix com a col·lectiu què es consumeix i amb quins proveïdors. Les assemblees són l'espai on es gestiona l'activitat i que dona sentit a la creació de les cooperatives i grups de consum. Tot el funcionament que requereix la cooperativa és fruit del compromís i col·laboració de les diferents unitats de consum: →

Els grups de consum acostumen a prendre les decisions en assemblea.

Cistelles ecològiques i sostenibles, visita als horts de Conreu Sereny, carpa informativa d'El Garrofer.

El contacte directe del grup de consum amb el productor és fonamental.

preparació de les comandes, la relació amb els proveïdors, fer el repartiment, gestionar l'economia del grup...

Tot el funcionament que requereix la cooperativa és fruit del compromís i col·laboració de les diferents unitats de consum

El tipus de consum i l'organització són dos pilars bàsics en parlar de les cooperatives de consum. Hi ha un tercer element cabdal en la definició dels objectius de les cooperatives, el seu compromís social i polític. Aquestes organitzacions tenen una forta vocació activista i de transformació, incidint a crear i afavorir un estat d'opinió a la societat, fomentant uns criteris de consum ecològics, solidaris i justos. És habitual que moltes cooperatives comparteixin el

seu local amb altres entitats o formant part d'ateneus, estan molt arrelades al territori i a les demandes i necessitats de l'entorn.

Tanmateix, hi ha contradiccions a les cooperatives de consum que són importants plantejar per tal d'articular possibles solucions com a col·lectiu. La principal és la dificultat de fer més inclusiva la participació en una cooperativa de consum, sobretot degut al preu dels productes i a la necessitat de disposar de temps per a participar-hi. Per la forma de funcionar i les relacions que s'estableixen entre els membres, les cooperatives estan plantejades per a gestionar-se amb un nombre limitat d'unitats de consum, sovint limitat i més en termes de la lògica del mercat. Amb aquesta lògica es perd l'oportunitat de volums més grans, amb més impacte transformador (volums de compra i seguretat en les productores, generació de llocs de treball...). La qüestió d'escala és un factor rellevant en la capacitat de transformació.

L'acte de consumir difícilment s'escapa de la nostra lògica i rutina del dia a dia i més quan estem parlant de productes agroalimentaris. Més enllà de la preocupació per menjar aliments ecològics, de proximitat i de producció justa, les cooperatives i grups de consum tenen un paper rellevant en l'articulació del compromís social i polític de la ciutadania des de la pràctica autogestionada. Formar part d'una cooperativa permet a la persona amplificar el camp d'acció del seu compromís d'una forma col·lectiva. ■

Més info:

<https://www.bcn.coop/consum-agroecologic/>

<https://pamapam.org/ca/>

<https://ateneubnord.cat>

SUBSCRIU-TE A SALILLUM

Busquem, amb humilitat, contribuir a il·luminar el món del treball i la vida, amb la mirada que Jesús proposa: humanitzant i estimant, comproment-nos amb els pobres i en situacions que ens envolten.

Salillum es publica gràcies a la col·laboració desinteressada de diverses persones que s'ocupen de redactar i corregir textos, il·lustrar i fotografiar. Els costos corresponen a la impressió i enviament.

Rebràs dues revistes a l'any

Ajudaràs a anunciar el missatge de Jesús en el món del treball

SUBSCRIPCIÓ ANUAL (2 NÚMEROS A L'ANY) /SUBSCRIU-T'HI ARA

Per a enviaments de **més d'un exemplar** o a l'**estranger**, contacta amb nosaltres

Nom	FORMES DE PAGAMENT (tria'n una)	
Cognoms	☐ Domiciliació bancària	
NIF	Nom del titular	
Adreça	Adreça del titular	
Població	Codi postal	Banc / Caixa
Telèfon	Mòbil	Localitat
Correu electrònic	Sucursal Carrer i número	
	Feu el favor de pagar els rebuts que Acció Catòlica Obrera presenti al meu compte / llibreta	
	Signatura titular	Data
☐ Reduïda 8€ any	☐ Real 10€ any	☐ Suport 15€ any
Envia aquesta sol·licitud a Acció Catòlica Obrera, C/ Tapioles 10 2n, 08004 Barcelona o escanejant-la per email a acocatalunya@gmail.com		
<small>Les dades personals que ens facilites seran incorporades a un fitxer de dades registrat a l'Agència Espanyola de Protecció de Dades, titularitat d'Acció Catòlica Obrera (ACO) i mantingut sota la seva responsabilitat per a enviament d'informació de l'ACO i ús administratiu i estadístic. Pots exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigint-te a l'ACO, C/ Tapioles 10 2n, 08004 Barcelona, o acocatalunya@gmail.com, adjuntant fotocòpia del teu DNI o document identificatiu equivalent.</small>		
<small>Si no vols rebre informació de l'ACO, marca la següent casella: ☐</small>		
Codi compte		
ES <input type="text"/>		
☐ Xec nominatiu		
Xec nominatiu a nom d'Acció Catòlica Obrera		
☐ Ingrés via transferència		
Si decideixes fer el teu abonament per transferència envia'ns una còpia de l'operació. Compte: Triodos Bank ES 75 1491 0001 2920 0698 4526		

Marxa en favor d'un treball decent per a tothom

El 7 d'octubre passat, Dia Mundial pel Treball Decent, les entitats que formem part de la plataforma Església pel Treball Decent recordàvem que la

crisi sanitària i econòmica ha deixat 396.000 llars catalanes en inestabilitat laboral greu, 248.000 de les quals tenen tots els seus membres actius a l'atur. En la concentració que es va fer davant la catedral de Barcelona vam reivindicar el treball com a dret i

activitat per a la cura de les persones, del bé comú i del planeta i vam demanar que s'estudii la reducció de la jornada laboral (sense que això suposi una rebaixa salarial).

Foto: Jordi Julià, Càrteres diocesana de Barcelona.